Özgürlük için

Direniş

AYLIK DEVRİMCİ SANAT VE POLİTİKA DERGİSİ

Merdan Arslan

... VE ALDI SÖZÜ DEVRİMCİ HALK OZANLARI

Sayı : 3 OCAK 1976 5 Lira

İÇİNDEKİLER

Örgütlenmenin önemini kavrayalım . . . . Direniş
Sanata genel bakış . . . . Feyza Zeybek
Dünya şartları değişiyor . . . . Direniş
İran'lı devrimciler Halkın Sesi'ni eleştiriyor . . . . . İran'lı Marksist - Leninistler
Ve aldı sözü devrimci halk ozanları . . . . Kaşanlı Âşık Vicdanî, Âşık Hasan Devranî, Cemal Akın, Tuncelili Âşık Zamanî, Şarkışlalı Âşık Musa Merdanoğlu, Maksudî.
Kadınlarımızdan Safiye . . . . Metin İlkin
Devrimci düşüncenin doğuşu, gelişmesi ve Marksizm . Ali Eralp
Devrimci müzik üzerine bir konuşma . . . . Ruhi Su - Reyhan Şuben
Olaylar, görüşler, haberler
Soruşturma . . . . Veysel Çolak, Adnan Yücel
Ölenler sevdikleri için öldüler . . . . İlyas Çıvgan
Direniş Postası

DİRENİŞ — Aylık Dergi — Sahibi ve Genel Yönetmeni: Ali Eralp — Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İrfan Demirkol — Yönetim Yeri: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokağı 7/12 Cağaloğlu/İstanbul — **ABONE ŞARTLARI: Yıllık 50, altı aylık 30 Tl. Yurt dışı iki katı** — İlân Şartları: Tam sayfa 1000, yarım sayfa 500, çeyrek sayfa 250 Tl. Dağıtım: Anadolu: İST - DA, Ankara: Ankara Dağıtım, İstanbul: Metin Şanlı, İzmir: Orhan Özşişman — Dizgi ve Baskı: Murat Matbaacılık Koll. Şir. — **YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ: Ali Eralp, P.K. 574 Aksaray - İstanbul.**

ÖRGÜTLENMENİN ÖNEMİNİ KAVRAYALIM

Bugün devrimci saflarda ve her alanda bir dağınıklık, örgütsüzlük ve ideolojik keşmekeşlik hüküm sürmektedir. Öğrenci gençlik arasındaki bölünmeler doruk noktasına ulaşmıştır. Gerçi bu bölünmelerin temeli siyasi çizgi ayrılıklarına dayanmakla beraber, harekete «kariyerizm-mevki düşkünlüğü» hastalığının «musallat» olduğunu da gözlerden uzak tutamayız. Özellikle öğrenci gruplarının ve bazı yayın organlarının bir parti gibi hareket etmesi, hayli sakıncalı ve tehlikeli bir gelişmedir.

Kısacası, devrimci çevreler geçmişten ve bir 12 Mart deneyinden dersler çıkarmamış görünmektedirler. Oysa hâkim sınıflar dün olduğu gibi bugün de devrimci mücadeleyi sadece «üniversite duvarları arasına hapsetme» taktiğini uygulamaya çalışmaktadırlar. Onlar, geniş halk yığınlarının faşizme karşı seferber olmasından öcüden korkar gibi korkmaktadırlar. Bu durum karşısında devrimci güçler, hâkim sınıfların plânlarını bozmak ve geniş halk yığınlarını faşizme karşı seferber edebilmek için örgütlenme çalışmalarına hız vermelidirler.

Bugün devrimci kadroların emperyalizme ve faşizme karşı toparlanmaları, güçlü birlikler oluşturmaları devrimcileri bekleyen görevlerin başında gelmektedir. Sosyalistler arası birliğin kurularak, devrimci hareketin sağlıklı bir yoldan ilerlemesinin tek garantisi ise, Marksist-Leninist yöntemler ve çalışmalarla inşa edilmiş devrimci bir partinin varlığıdır. Marksist-Leninist teoriye ve Marksizm-Leninizm'in devrimci tarzına uygun olarak kurulmuş devrimci bir parti olmaksızın işçi sınıfını ve geniş halk yığınlarını emperyalizm ve uşaklarına karşı zafere götürmek imkânsızdır. Bir elektrik ağı gibi yurdu kucaklayan ve kitleler içerisine kök salmış, devamlı işleyiş halinde olan bir parti; proletaryanın ideolojik, politik, örgütsel öncüsü olan bir parti ancak zorlukların üstesinden gelebilir. Bu görevi arka plâna itenler, gözardı edenler, ne kadar tumturaklı lâflar ederlerse etsinler, ne kadar keskin sloganlar haykırırlarsa haykırsınlar kendilerini revizyonizm ve oportünizmin bataklığından kurtaramayacaklardır. Çünkü örgütsüz, hedefsiz kadrolar giderek bir «aydınlar kulübü» haline dönüşmeye mahkûmdur.

Devrim istiyorsak eğer, devrimci bir partiye sahip olmak zorundayız. Bugün örgütlenme meselesi, önümüzde duran ve çözüm bekleyen âcil meselelerin en önemlisidir. Geniş halk yığınlarının uyanışı ve yükselen devrimci mücadelemiz gerçek bir örgütlenme ihtiyacını bugün bir kat daha artırmıştır. Hedef, yığınları dağınıklıktan, başıboşluktan kurtarıp, mücadeleye disiplinli bir karakter kazandırmaktır. Faşist baskıların giderek daha da yoğunlaştığı bugünkü Türkiye şartlarında devrimcilere düşen görev, geniş işçi-köylü yığınlarını ve bütün ezilen kesimleri faşizme karşı örgütlü bir tarzda seferber etmek olmalıdır. «Sesimizi yükseltirsek sonra faşizm gelir» korkusuyla mücadeleyi tatil etmek, olayların gelişimini beklemek ya da olayların peşinden sürüklenmek çıkar bir yol değildir. Eğer bir ülkede sosyalist kadrolar kendiliğinden gelme hareketlerin kuyruğuna takılmışsa, yığınları proletaryanın sınıf menfaatleri doğrultusunda yönlendiremiyorsa, o ülkede devrimci bir yol izlenmiyor demektir.

Yazıyı Lenin'in bir sözüyle bağlayalım:

«PROLETARYANIN İKTİDAR MÜCADELESİNDE ÖRGÜTTEN BAŞKA BİR SİLÂHI YOKTUR. BURJUVA DÜNYASINDAKİ ANARŞİK REKABET DÖNEMİ ALTINDA DAĞILAN, SERMAYE İÇİN ZORLA ÇALIŞTIRILARAK EZİLEN, DURMADAN YOKSULLUĞUN, VAHŞETİN VE YOZLAŞMANIN 'DERİNLİKLERİNE' İTİLEN PROLETARYANIN MARKSİZMİN İLKELERİNE DAYANAN İDEOLOJİK BİRLİĞİ, ANCAK EZİLEN MİLYONLARI, İŞÇİ SINIFI ORDUSUNA DÖNÜŞTÜRECEK OLAN BİR ÖRGÜTÜN MADDÎ BİRLİĞİ İLE SAĞLAMLAŞTIRILDIĞI ZAMAN YENİLMEZ BİR GÜÇ OLABİLİR VE MUTLÂKA OLACAKTIR DA...»

İŞTE O ZAMAN MİLYONLARIN KOLLARI KALKACAK VE FAŞİZM ATOMLARINA KADAR PARÇALANACAKTIR...

DİRENİŞ

Sanata genel bakış

FEYZA ZEYBEK

Bugün yeni gelişmeler, yepyeni ve canlı kıpırtılar görülüyor.. Mücadelenin hiçbir döneminde rastlanmayan kabarış ve hızlı bir politikleşme var..

Bütün bunlar geçen döneme benzeyen fakat ona birçok şey borçlu olan mücadelenin dar deneylerden geniş boyutlara uzanma çağıdır. Evet, geçen dönemin dar, hayatı kavramayan ve ayağı toprağa -yığınlara- ulaşamayan deneyi geride kalırken, beraberinde getirdiği pek çok şey, bugünü ve dünün hatalı tutumlarını kavramamızı sağlıyor. Dün, birçok konuya cevap veremediği, açıklık getiremediği için bir bakıma el uzatamadığı alanlar karşısında bağnaz, tutucu ve inkarcı bir tavır takınılmıştı. Devrimci çalışmanın her alanda yayılması, her tarafta dal budak salması oranında etkinliğini sağlayacağı; oysa o günün şartlarında ancak belli alanlarda varlık gösterme, yapılan çalışma kadar sınırlı olanak ve hareket zorunluluğu gerçeği değerlendirilememişti. Ve hatta, bütün burjuvaziyle olan ilişkilerden, kurumlardan el çekme gibi bir «silah altına» çağrısıyla var olan sınırlı kitle bağları da kaybedilmiş; kabuğuna çekilip tecrit olmuştu. Teorik bulanıklık, buna bağlı olarak örgütlenme -çalışma ve mücadele anlayışı da, genel olarak var olanı- olduğu kadarını yani kazana ne konmuşsa kepçede onu yansıtır. Bu deneyimiz bugün «olması gereken»i kavramaya ve açıklamaya, açıklık getirmeye zorluyor bizi. Hayatın reddettiği ve geliştiremediği konuları tekrar ele alıp yeniden değerlendiriyoruz. Hiç değilse bunun yollarını arıyoruz. Bu kısa süreç sonuna yakın yiğit kadrolarını kaybederken, mücadele önemli deneyler kazandı. Deneyler olumlu-olumsuz yanlarıyla bilimin ayıracında değerlendirilip, dünya ve ülke sorunları gözden geçiriliyor. Başarısızlıktan ders çıkarılacak, yenilgi dönemini yeni ve daha gür filizler ve başarı izleyecektir.

Konuyu fazla dağıtmadan ve başlı başına bütünün ayrıntıları olan bir konuyu burada inceleme, belgeleme yapacak değiliz. Ama bize ait olan bir «parça»sını ele alarak, düne bakarak, bugüne açıklık getirmek amacındayız. Göremediğimiz, eksik bıraktığımız yönler olacak mutlaka. Bunları tamamlamak okuyucuya düşüyor.

Kurumlarda, burjuva makinasının içinde, en gerici alanlarda yani **devrime ihtiyacı olan yığınların bulunduğu her alanda, her yerde varolma meselesine** konuyu getirerek giriş yapalım.

Önümüzdeki hedefin Demokratik Devrim olduğunu aklımızdan çıkarmadan, nihaî hedef Sosyalist Devrime varılacağını hiç gözden kaçırmadan buna göre çalışma alanlarını değerlendirmek; bugün hangi alanlarda eksik ve bilgisiz olduğumuzu bilmek, hangi olanakların var olduğu, nelerin eksik olduğu, neleri geliştirmek gerektiğini.. **çalışacağımız ve çalışmakta olduğumuz alanlarda** açıklıkla ve hızla tespit etmek zorundayız. Yoksa yürüyen kalabalığın ortasında, hatta son saflarında ayağımızı sürüyüp dururuz.

Burada söz edeceğimiz, ayrıntılarını deşeceğimiz, hayatın içinden bir alan olan «sanat-edebiyat ve kültür» alanıdır.

Dün devrimcilerin sanata bakışı ve onu burjuvaziye bırakışı neydi?

Dün devrimciler sanatı burjuvazinin işine yarayan, ona ait olan, onun çıkar ve düşüncelerini koruyan bir kurum olarak değerlendiriyorlardı. Devrimcilerin sanatla-kültürle uğraşması burjuvalaşmak, devrimcilikten uzaklaşmak demekti. O halde bu alanla uğraşmamak, onu burjuvaziye bırakmak gerekti.

Dünün eksikliği olarak değerlendirilen genel yanlışların belli başlıcalarından olan, uzun, zahmetli bir mücadele sürecini kavramamak, şartların değerlendirilmesi yerine isteği zorlamak (subjektif bakış) gibi eğilimlerle, sol hastalıklarıyla dolu bir dönemdi. Yine bu dönemin eksiklikleri arasında yayın hayatının olduğu gibi, kültür-sanat ve edebiyatın ve (gerici olanlar da dahil) kurumlar içinde faaliyetlerin, çalışmaların küçümsenmesi geliyordu. Kültür-sanatla olsun, edebiyatla olsun «henüz değil, devrimci mücadelede değil, ancak devrimden sonra «poreleter sanat» yaratmak üzere, devrimden sonra uğraşılmalıdır» deniyordu.

Gene de bugün çevreye bakıyorsunuz:

— Sanatla kaybedecek vakte yazık..

— Size kalsa devrimi sanatla yapacaksınız..

— Bırak o boş şeylerle uğraşmayı, gel bizimle devrimci çalışma yap! (dernek, sendika, yayın vb.)

— Esas çalışma alanı işçi kesimidir arkadaş! Böyle ıvır zıvırla oyalanılmaz!..

gibi bütünden parçaya yansıyan çarpıklıklar görülüyor.

Nedeni, yine eski alışkanlıkla dünün eksikliğinin bir bölümünün abartılmasıdır. Bütünden çekip alınmasıdır ve «kitle bağlarımızın eksikliği» denilerek (bu devrimin her aşamasında ihmal edilmemesi gereken, ileriye götürülmesi gereken çalışmadır), hemen her görüşün işçi kesimi içinde çalışmayı

gündeme getirmesi, öne çıkarmasıdır. «Kitleler» sözünden sadece işçi sınıfı anlaşıldı. **Elbette ki işçi sınıfı, ama, onu müttefiklerinden; düşüncesini, bilinçsiz ve burjuva fikirlerle serseme çevrilen yığınlardan ayırmadan..** Onları binbir zahmetli çalışmayla, burjuvazinin çalışarak kendine bağladığı bağlardan birer birer koparıp işçi sınıfının öncülüğüne ve düşüncesine bağlamak olmalıdır. Hiçbir alan boş, daha doğrusu başı boş bırakılmamalıdır. Çünkü burjuvazi boş durmuyor, her alanda. Nasıl ki burjuvazi her gün ayakları üstüne dikilebilmek için her türlü etkileme, kazanma araçlarını kendi sınıfı için seferber ediyorsa, devrimcilerin de devrimci mücadele için bütün bu araç ve olanakları işçi ve emekçi sınıfların mücadelesine seferber etmesi, kullanması şarttır. Yoksa «burjuvazi steni, makinalı tüfeği kullanıyor, biz ona karşı aynı aracı kullanmamak için kılıçla, taşla savaşalım» komikliğiyle aynı küfeye düşeriz. Dünyanın zengin devrimci deneylerinin hepsine de, düşmanın silahını (ondan çekip alarak) yine düşmana çevirmekle kazanıldığını biliyoruz. O halde «çocukluk» etmeden, dar görüşlü ve bilgiç tavrı bir yana bırakıp, toplumu sınıf gözü ile bir radar gibi tarayarak savaş malzemesi olarak, olanak ne varsa araştırıp öğrenip, bulup buluşturup devrim safına taşımakla görevli olduğumuzu unutmamamız gerekir. Savaş ancak bu malzemelerle, hayalî yada özel olarak yaratılacak (insan ve diğer araçlar) malzemeleriyle değil, kapitalizmin bize miras bıraktığı şeylerle kazanılacaktır. Sosyalizm, eldeki malzeme ile kurulacaktır.

Biz daha işin başında olduğumuz için, ilkin malzemelerimiz nelerdir bunun dökümünü yapma, hammaddemizi işleyebilme, yeni bir biçimle yoğurabilme-şekillendirme ve şekillenme aşamasındayız. Daha acemiyiz, **profesyonelleşme sürecindeyiz.** Tarih tekerleğini ileriye götürecek motoru çalıştıramamaktayız. Bu sürece eski sınıfsal hataları taşımamak için dikkatli bir izleyici ve öğrenci olmak zorundayız, öğrencilik alışkanlıklarımızı bir yana bırakarak.

Sanatın kullanılması :

Sanata burun kıvırıp, dudak büküyor (devrimci). Ama, bir bildirinin altına fotoğraf, bir afişi «etkileyici olmalı» diye resmetme ihtiyacını duyuyor. Ve arıyor. Yazının etkili, ajite edici olacağını düşünerek ve yapılanları görerek, şiir seçmeye koyuluyor. Oyunculuk, tiyatro konularının kurcalanmasına bir el hareketi ile fikrini belirtip geçmesine rağmen, «devrimci oyun» denilen oyunları gidip seyrediyor, enine boyuna eleştiriyor.. Dernek çalışmaları için, direnişlere ve grevlere ve gecelere götürülebilecek oyunlar arıyor; sağa sola başvuruyor.. Cenaze için büyütülecek fotoğraf ya da yazı gerekliyse, «eli yatkınlar» «eli kalem tutanlar» aranıyor.. Yeni çıkmış bir kitap, dergi, yayın.. vb. baskısı ile, kapağı ile -kapak düzeni hatta rengi ile- dikkatini çekiyor. Ve yaklaşıp içini incelemeye koyuluyor. Bir anlık resim : yorgunluğunu çıkaran bir işçinin bakışında, çocuklu bir köylü kadının salınışında, hakkını arayan birinin haykırışında.. içine dolan bir haz duyuyor. Doğallığı içinde tespit edilmiş bir fotoğrafsa, durup seyretmeden edemiyor; işine, çalışmasına yarayacaksa eli cebine gidiyor.. İyi bir çalışma ortaya çıkarılıp, kitleye sunulacağı zamanki hazırlıklarında «güzel olsun» kuşkusu var.. Bir sempatizana hangi romanları tavsiye edeceğini düşünüyor, soruyor.. Yayın hayatında sayfa düzeninin, yazı ve resimlerin «nasıl» etkili olduğu; iyi düzenlenmemiş, sunuşu kötü iyi bir kitabın (yayının) satışı düşüreceği biliniyor. Belli bir reklama, afişlemeye gidilmedikçe ve yeterli duyurusu yapılmadıkça (şu yada bu araçla) filmin, oyunun, mitingin, toplantının, yürüyüşün... kalabalık olmayacağı görülüyor. İlgi çekici resimlemeyle konmamış, sadece baştanbaşa yazı ile doldurulmuş bir sendika dergisinin, bildiri yada broşürün işçinin dikkatini çekmeyeceği ve okumadan atacağı gerçeği kapitalist kuralların ve şartların içinde, kapitalist düzende yaşayıp, ona karşı mücadele ederken kavranıyor.

Gündelik örnekler o kadar çok ki.. Şiir geceleri, âşıklar gecesi, korolar düzenleniyor; hep bir ağızdan söylenen şarkılar, marşlar herkesi heyecanlandırıyor, coşturuyor. Bir oyun bütün salonu ayağa kaldırıyor. Bir film haftalarca konu oluyor.. Şiirler, deyişler, afişler matbaalarda binlerce basılıyor satılıyor, dağıtılıyor (Kitaplar da öyle, plaklar da öyle). İşçi dernekleri, öğrenci dernekleri, meslekî dernek ve Odaların; yurt, okul ve kahve köşelerinin duvarları devrim savaşçılarının resimleri, şiirleri, yazılarıyla süsleniyor.. İstisnasız bir Yılmaz Güney, Nazım Hikmet'in şiirleri, Vietnam'dan fotoğraflar... Faşizmi, faşistleri lanetleyen gazetelerden dergilerden kesilmiş karikatürler, bir işçinin devrim için yazdığı şiir, bir öğrenciden bir iki satır...

Velhasıl, devrimci sanattan yararlanıyor. Farkında olunsa da olunmasa da sanatın taşıdığı sınıf muhtevası kavranıyor. Hayat ve içinde yer aldığı şartlar kullanmaya zorluyor. İhtiyaç duyuyor. Sanatın salonları süsleyen tablolarda, açılan sergilerde, süslü parklarda değil, duvarlarda, sokaklarda yani insanların, hayatın tam ortasında yararlılığını görüyor. Adını koyamasa da, bilimsel açıklık getiremese de, genelin kavranması için bir kısım araçlardır elindekiler. Bu malzemeler, gücü kitleleri kucaklayan (yayınlar, haberleşme araçları, sinema-tv vb) bu araçlar, bugünün toplumunun bize sunduklarıdır. Miraslarıdır. Maddî, canlı ve etkilemekte olandır. Bugün kullanılışı gerici, özel, çıkarcıdır. Bunları ayrıcalıklı ellerden devralıp, yarına, yeniye taşımaktır

ve yenide kullanmaktır amaç. Bu etkileme araçları insanları her gün sersemletmeye, güdümüne almaya devam ediyor. İnsanlarımızın bir kesimi şu türlü yaşamaya ve davranmaya çabalıyorlar, bizler başka, bir başka türlü yaşama ve davranış göstermeye gayret ediyoruz. Aynı sokakta, aynı işte, aynı okulda birlikte yaşayıp ayrı davranarak.. Işığa dönük, aydınlığa doğru olan bizim yönümüzdür yüzü karanlığa dönük yanyana yaşadıklarımızdan. Toplumda bu akla kara bir çizgi gibi düzgün çekilmemiştir. Ve biz de bir yandan kendimizi ışıklı yerin içinde tutmaya çalışırken, bir başka gayretle de, sürekli aydınlık yere çekmeye çalışacağız yanımızdakileri. Yüzümüz günebakan gibi sürekli ışığa dönük, toplumun gelişmesini hızlandıracağız.

Çevremizde oldukça mücadeleli bir yaşam sürdürmüş kişilerin «hayatımı yazsam roman olur» dediğini duyarız. Ve onlar birçok şeyi öz deneyleriyle yaşadıkları halde aktaramazlar. En az aynı canlılıkta ve kişisel boyutlardan kurtarıp sınıfsal (ve evrensel) boyutlara vardırılabilirse sanat olur hayat deneyi. Hayatı değiştirebilecek özü taşıyorsa, bunu iletebiliyorsa ve pek çok insanı etkileyebiliyorsa bu sanat yararlıdır üstelik.

Altın ve gümüş telle üzeri işlenmiş ipek kumaşın hayran edici güzelliği, bir kadeh şaraptan beş benzetme (sanatı) ile ustaca mısra dökmek de sanattır. Bir ömür verilen bir el yazmasının birkaç sayfasını süsleyen güzelim minyatür veya hat da değme maharet isteyen sanattır. Temeline altın mücevher serpilen, yoksulluk çeken, vergiler altında inleyen halkının emeğiyle yükselen kocaman gövdeli zarif minareli anıtlar da, göz kamaştıran yapıtlar da birer sanat eseridir.. İfade araçları ellerinden alınmış emekçi yığınların ilkel de olsa özlemlerini, hasretlerini, sevgilerini kaba ham kumaşlara, toprak çanaklara, tek telli saza renk renk, mısra mısra dökmeleri sanattır. Yazma-çizme-basma olanağı olmasa da babadan oğula, dilden dile aktarılan destanlar; yiğitliklerin, baş kaldırıp isyan açmaların yüzyıldan yüzyıla aktarılması, yeni baskı bir kitap kadar taze kalması sanattır. En umutsuz, çaresiz anında düşmana karşı silaha, en dilsiz anında dosta karşı saza sarılması ve bunda ustalığın halkın gönlünde taht kurması da sanattır.

Çirkin ile güzeli yaratmak insana özgü bir sanattır. En güzeli, en değerlisi, «güzel» ile «yararlı»yı yan yana düşürebilme ustalığıdır. Beğeni yüzyıllar boyu toplumların ve sınıfların gelişmesiyle birbiri peşisıra değişikliğe uğramıştır. Hakim olan sınıfın güzellik anlayışı, beğenisi toplumunda üstün ve örnek gösterilmiş ve sanatta işlenmiştir. Düşüncesi ve onu ifade ediş biçimi; anlatmada ustalık, yaratmada şekil ve ölçüler «güzellik» kavramını şekillendirmiştir. Her kültür, belli bir toplumun politikasıyla ekonomisinin ideolojik planda yansıması olmuştur. İdeoloji, kültür aracılığıyla ve türlü sanat biçimleriyle yayılmaktadır. Bu bakışla sanat:

Hayatın-mücadelenin içinde, gündelik kavganın içinde yer alan, üstlendiği tarihi kavgaya soluk getiren, güç katan ve ondan ayrılmayan; insana özgü, safına özgü duyguları, düşünceleri, özlemleri ifade ediştir. Güzellik anlayışıdır, hayatı kavrayış, açıklayış ve değiştirme tarzıdır.

Yaşama kavgasında, yarına varmasında sanat kitlelere rehber, devrimci bir silah olmalıdır. Hayatından bir parça olmalıdır. Devrimci kültür halk kitlelerinin güçlü bir devrim silahıdır. Çünkü, devrim arefesinde ortamı ideolojik bakımdan hazırlar. Devrim sırasında bütün devrim cephesinin önemli bir savaş cephesini teşkil eder. Bu cephe düşman saflarında, kurumlarında, en güvendikleri kalelerinde önemli gedikler açar. Devrimden sonra ise, politik devrim ve ekonomik devrimden sonraki görevi ise, gelişen yeni kültür «kültür devrimi» ile iktidardaki yeni sınıfın ideolojisini yaşatır.

Devrimci sanat (ürünü) kendi sınıf mücadelesinin şartlarında ortaya çıkmış, ona yardımcı ve onun bir parçasıdır. Sınıf mücadelesinin ürünüdür. Siyasi hareketin işleyişini sağlayan o koca makinanın «küçük bir çarkı ve küçük bir vidası» gibidir. O yüklü ve enerjik hareketi sağlamlaştıran, perçinleyen küçük bir vida! Biri diğerinden ayrı olamıyacak bir bütünlük, ve biri ötekilerle birlikte güçlenecek vazgeçilmez bir mücadele alanıdır sanat. Bu mücadele emeği ile yaşayanların kaşık düşmanlarına karşı ve onları ortadan kaldırmayı amaçlayan uzun, kahırlı mücadelesidir. Tüm emekçi sınıfları sınıf mücadelelerini ve gelecek günlerini kurmaya yönelten, onları bu yolda eğiten ve harekete geçiren devrimci sanat bir yandan da, çöken sınıfların düşüncelerini gizledikleri gerici kültür ve sanata saldırır. Onları teşhir eder, onlarla alay eder, paçavralarını çıkarır. Yararsızlığını ortaya kor. Buna karşılık, yükselen devrimci sınıfı yapıtlarında baş kahraman yapar. Onları konu eder, onun gücünü ve geleceğe sahip çıkacağını savunur.

Yüzyılımızın devrimci sınıfı proletarya başlattığı mücadeleye bütün ezilenleri davet eder. Bu sıkıntıdan pay alan herkesin mücadelede payı olsun diye diğer devrimci sınıflarla ittifaklar kurar, birleşik cepheler açar. O Savaşı kararlılıkla, sonuna kadar sürdüren tek sınıftır. Bu yüzden devrimci sanat öncelikle, halk kitlelerinin devrimci mücadelesinde başı çeken öncünün, işçi sınıfının hizmetinde olmalıdır. İkinci olarak, işçi sınıfının en geniş emekçi müttefiki köylüler ve şehir küçük burjuvalarıdır. Yani küçük mülk sahipleri; tekelci ekonominin iflasa sürüklediği, tek tek ve küçük çaplı üretimin hızla yokolduğu günümüzde işini, üretim araçlarını kay-

beden küçük sermaye sahipleri. Küçük tüccar, esnaf ve zanaatkarlar. Üretim araçlarından yoksun ve belli bir ücretle hizmet gören (devlet veya özel sektörde) çalışanlar, memurlar, dar gelirliler. Geçici işçiler ve yarı-işçiler.. Bunlar arasında kalan aydınlar ve diğer tabakalardaki halk sınıfları devrimci sanatın konusu içine girer. Önemli olan, devrimci ve karşı-devrimci sınıfları mücadelenin içerisinde yerli yerine oturtmaktır. Kararsız olanları, bocalayanları devrim saflarına kazanmaktır. Kurtuluşlarının mevcut düzenin savunucularını desteklemekten, halâ birşeyler ümidetmekten vazgeçip işçi sınıfının yanında yer almakla ve onun mücadelesini desteklemekle gerçekleşeceğine inandırmaktır. Hayatın bu olgusu sanata da sınıfsal muhteva ile yansır. Çatışma sanatta belirginleşir: bilinçli savunucular düzeni savunurlar ama özden yoksundurlar. Burjuva sanatçısı insanları «böcek» haline sokar, bir köşeye kıstırır, çaresizlikler bunalımlar içinde kıvrandırır. Kararsız bocalayan, ortada duranlar sıkıntıları, sorunları, düzenin pisliklerini sergileyip yakınır. Hiçbir kurtuluş yolu gösteremezler. Düzene karşı olanlarsa, temel nedenleri, olayları doğuran sebepleri ve çözüm yollarını gösterirler. Yükselen sınıfın sanatçısı faşizmin en azgın terör estirdiği ülkesinde bir «balina» ile bile insanlarına «kurtuluşu» anlatır. Anlatılabilir; eğer eldeki araç sanatsa, ve iyi kullanılabilirse her şart altında yığınlara ulaşabilir. Dillerinden düşürmedikleri bir söz, dudaklarında türkü olur. Türküler kulaktan kulağa, sözler insandan insana ulaşır ve milyonlar, halka malolur. Düşünceler maddeleşince, maddi bir güç olunca yığınların silahı olur. Sosyalist fikirleri halk kitleleri arasında yayma şekillerinin hepsi de, en etkili biçimde kullanıldığında türkü de, piyes, roman, müzik, film.. de herbiri ustaca ve doğruca kullanılınca ne etkili birer silahtır!

«Vietnam, Kamboçya ve diğer uzak-doğu halkları emperyalizme karşı mücadelelerinde sanatı (tiyatroyu, sinemayı, şiiri, resmi..) anlatımın her çeşidini savaşa sokmuş, savaşın içine almıştır. Bombardıman, katliamlar, işkence, hava akınları arasında, tarlalarda çalışma ile savaşı birleştiren halkla ve onlarla omuz omuza savaşan sanatçılar arasında yepyeni bir kültür ve edebiyat geliştirildi. Yeni bir okuyucu kitlesi köylerde müzikli tiyatrodan destanlara, şiirden hikayeye kadar kendilerini anlatan; konuları köylülerin, işçilerin, balıkçıların ve askerlerin günlük yaşantılarından mücadelelerinden, özlemlerinden söz eden parçaları okuyor, ezberliyor, eleştiriyor ve bağırlarına basıyorlar.» (Demokratik Vietnam Cumhuriyetinin Sanat ve Kültürü Üzerinde Notlar, Peter Weiss.)

Yeni toplumun bir kültür devrimi ile yepyeni sanatını yaratıp geliştireceğini duyarlılıkla izleyen Lenin, Ekim Devrimi'nden sonra sanat aracılığıyla ve «anıtlar yoluyla propaganda»yla devrimin sağlamlaştırılabileceğini; yazı ve resimlerin duvarlara büyük boyutlarla işlenmesinin etkili olacağını düşünmüştü. (V.I. Lenin-Sanat ve Edebiyat, J. Freville. S. 242-244)

Ve gene bilindiği gibi, Çin'de devrim boyunca ve «Kültür İhtilali» sırasında; Latin Amerika'da halk sanatlarının başlıcalarından olan duvar resimlerinin Meksika'da, Arjantin'de, Şili'de devrim mücadelesinde renkli-büyük boy duvar resimlerinden (fresk), yazı ve duvar gazetelerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Bizde de duvarlar son günlerde büyük ağırlık kazanmaktadır ve ilginç buluşlara, kıyasıya savaşlara sahne olmaktadır.

Arnavutluk devrimci mücadelesinde faşizme karşı savaşırken partizanlar halkla bağ kurmak için her yolu, her yöntemi denemiş, kitlelerin biraraya geldiği her yere girmişlerdir. Milli ve halk bayramlarını, düğünleri, pazar kurulan günleri, aile ilişkilerini vb. geniş bir şekilde kullanmışlardır. (Arnavutluk Emek Partisi Tarihi. C.I, s. 106) Ve tabii buralara nutuk verme biçiminde değil, sanat aracılığıyla girildiği ortadadır.

Görülüyor ki dünyada halklar emperyalizme ve burjuvaziye karşı mücadele ederken savaşı türlü biçimde sürdürüyorlar. Sınıflar arasındaki kavgada (devrimci safta olsun, karşı-devrimci tarafta olsun) bütün araçlar, yöntemler, iletici olan tüm malzemeler kullanılır. Ve de kullanılmaktadır.

Bugün şehir duvarlarında, şehirlerarası ve köy yollarında çok uluslu şirketlerin ve yerli ortaklarının «kaliteli» yağ, boya afişleri, «sağlam» lastik reklamları, «emin» banka ilanları insanlarımızı yolculukta bile rahat bırakmaz.

Günlük haberleri okumak icin alınan gazete, dergi ve diğer yayınlar meta toplumunun reklamlarını satar okuyucuya.

Günleri, ayları bildiren bir takvim almak ille de bir bankanın, bir buzdolabı markasının, bir sigorta şirketinin bütün bir yıl boyu her allahın günü baka baka hatırlatılması zorunluluğunu taşır.

Radyoda, sinema ve televizyon seyretmede önce reklamlara boğulma, her piyasaya sürülen malı ezberleme zorunluluğu vardır.

Evlerin içi dışı, yollar, araçlar, dükkanlar.. satış için reklamlarla kuşatılmıştır. Reklamlar, afişler, duyurular, çağrılar, uyarılarla insanların gözü kulağı, davranışları, ihtiyaçları abluka altına alınır.

Meta toplumu her şeyin mal olarak alınıp satıldığı, her malın reklamla para ettiği bir kazanç düzenidir. Kapitalist düzenin düzenleyicileri, üretimlerini belli hesaplara göre ayarlarlar. Firmalarında sırf bu iş için büyük reklam büroları, pazarlama-satış ve ilan kadroları geniş yer tutar. Aynı malı tekrar

piyasaya sürmek ve yalnızca ambalajını-adını değiştirmek için ince ince hesaplar yapar, arz-ve talebi ayarlarlar. Orijinal reklam kampanyaları zorla alıcı yaratırlar. Aynı mal tekrar tekrar piyasaya çıktığında milyonlarca lira yeni(!) çıkan malı tanıtmaya harcanır. İnsanları etkileyecek her duyuru aracı ile.. Bir firma çıkardığı bir ikinci, üçüncü.. mal ile kendi kendine rakip olur. Günaydın-Hürriyet gibi, Perma Sharp-Ultima gibi, Ebru-Reksona gibi.. Hür teşebbüs her seferinde kârı büyütmektedir. Çünkü yeni (!) mal yeni fiyatla daha pahalı olarak tüketiciye gidecektir. Reklam için harcanan, ambalaj için harcanan külfet değildir. İşçi için ayrıca bir ücret verilmemektedir. İşte tekel kârı!. İşte sermaye diktatörlüğü bunlar üstünde yükselir. Suni ihtiyaçlar, lüks tüketimler, keyfî ihtiyaç maddeleri üretilerek tüketim ve dağıtım denetlenir. Kısacası, reklamlar yabancı ve yerli sermayenin etkin propaganda araçlarındandır. Bunun için gereken bütün araçları en yaygın biçimde kullanır.

Üretim alanından tüketime varıncaya kadar büyük kâr düzeninin çarkında iyice sersemletilip yönetilen, daha uygun deyişle güdülen emekçi sınıf ve tabakalar bir de emperyalizmin ideolojisi ile (eğitim, sanat ve eğlence aracılığıyla) iyice kıskaca alınmaya çalışılır. Kapitalist endüstri ek olarak bir de «kültür endüstrisi» kurmuştur. Sanat ürünü de kendi özellikleri içinde alım-satım konusu olan bir metadır. Bir piyasa değeri-fiyatı vardır; her biri ayrı ayrı birer üretim özelliklerine sahiptir. Açarsak, bir biçimi-ambalajı vardır bir de içinde saklı özü, yani düşüncesi. Satış cambazlıkları alıcıyı öylesine sersemletir, aptallaştırır ki, cicili bicili - etkili dokunaklıydı derken içindeki zehri uysalca yutuverir. Çünkü bir yandan güldürülür, neşelendirilirken bir yandan da verilecekleri itirazsız kabul etmesi için «usulca» eğitilir. Emperyalist kültürü enjekte eden sanat bunu usta ve ince metodlarla «çaktırmadan» uygular ki, sadece «eğitici» olmaktan çıksın. Ders sıkıcılığından kurtulsun. Tatlı tatlı istek uyandırsın. Çarpıcı, çekici, oyalayıcı ve kabul ettirici olsun. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır derler ya, en iradeli ve inatçı alıcıyı bile dize getirsin. İşte «sanat» buradadır: sömürme sanatı-beyin yıkama ve gütme sanatı! Aksi halde kimseyi çekmez, ilgi uyandırmaz ve satış olmaz. Yani bu «sanat» amacına ulaşmaz ve «sanat olmaktan çıkar». Bu işkolunda da amaca hizmet eden binlerce sanatçı, yazar, çizer, çalışır. Belki sanatçılık adına, belki günlük nafakayı doğrultmak için, ama sonuçta gene bu çarkın bir dişlisi olarak.. En etkileyici reklam olsun diye grafikçi bütün yaratıcılığını ortaya döker, ressam en güzel renklerle şekillendirir, oyuncu en tatlı sesiyle ikna(!) etmeye çalışır. Bu soygunda, bu kibar hırsızlıkta sanatçının etkisi ve payı tatlı bir ses kadardır. Bütün çaba mal satılıncaya kadardır. Ondan sonrası isterse hastalıklara yol açsın, isterse zararlı ve kullanışsız olsun. Reklamlar imdada yetişir: «Üzülmeyin, sizin için iyisini yaptık».. Ve aynı, masal, aynı mal yeniden piyasaya sürülür.

Geçim sıkıntısı, her geçen gün daha da ağırlaşan yaşam koşullarında düzenle dolaylı dolaysız mücadele insanları bezdirir. «Eğlenmek», günlük dertleri «bir kaç saat olsun unutmak», «hoşça vakit geçirmek».. düşüncesiyle ertesi gün yeniden üretime hazırlanmak için dinlenmek isterler.

Kısacası, toplumun dönen çarkı içinden «birkaç saat olsun» kurtulup çıkma, ferahlama, dinlenme özlemi!. Oysa bu çark, bugün bizim toplumu da çeviren kapitalizm çarkı ne yazık ki bu masum, bilinçsiz isteğin tersine, insanlarımızı değil birkaç saat, birkaç saniye bile kendi haline bırakmaz. Düzende yaşarken düzenin dışına çıkıp, kurtulup (!) ferahlama, sonra yeniden geri dönme.. Tıpkı suda yaşayan balığın su üstünde birkaç saat durup tekrar su içine dönme ihtimali kadar kural dışı, imkan dışıdır. Yani, düzen işten (kapitalizmin bir çarkından) dönen insanı alır, bir makinadan kurtulduğunu sanarken bir başka makinanın başına oturtur. Ve kültürünü, ideolojisini ipil ipil, ustalıkla şırınga etmeye başlar. Böylelikle insanlar «rahatlıyoruz» düşüncesini de gene bu ideolojiden alarak bir başka sömürünün kucağına düşerler. «Rahatlatma» sübapları burjuvazinin «iş icabı» gereklidir. Bu eğlencelerden, eğlence yerlerinden de (bir deniz kıyısı, bir ağaç altından tutun da..), verdiklerinin bir miktarını «eğlence resmi» olarak geri alırlar. Dolaylı olarak, vergi olarak. Çünkü «vergilendirilmiş gelir kutsaldır» EĞLENCE SANAYİİ ya da kültür endüstrisi hem halkın sırtından para kazanır, hem de insanları «bu düzen için» eğitir. Böylece çifte kâr (çifte sömürü) yapar. Zaten kuralıdır: kâr görmediği alanlara isterse insanlığa büyük yararları olsun, dönüp bakmaz. İşte insanlığın sermaye boyunduruğundan kurtuluşuna yarayacak yolları toplarla, tanklarla, coplarla tıkaması; kâr düzeninin sona ermesi demek olan sonunu (zararını) da bu yüzden varlığı pahasına engelleme, yoketme çabası da gene tabiatı gereğidir.

Emperyalizm, kültür endüstrisi ve yaygın propaganda araçlarıyla geniş halk yığınlarını kitle halinde güdecek **kitle haberleşme araçlarını** kullanıyorsa; insanlığın yüzyıllardır kazancı ve malı olan bilgi ve deneyleri, tekniği, doğaya olan üstünlüğü kendilerini ezmek ve baskı altında tutmak için kullanıyorsa; **işçi sınıfının ve emekçi yığınların giriştiği mücadeleye açıkça bağlı ve bugünkü mücadelede yeri kesinlikle «taraf tutucu» olmalıdır halkın, ezilenlerin sanatı ve sanatçısı.**

Devrimci mücadelenin araçları, propaganda yolları ancak düşmanın silahları ve etkisi kavranarak bulunur, geliştirilir. Kimi yerde aynı silahları kulla-

narak, kimi zaman düşmanın silahları etkisizleştirilerek, duruma göre bir yol izlenir. Devrimci mücadele ve mücadeledeki sınıflar çoğu kez ogünkü koşullarda kendi yaratıcılıklarıyla «kendi» silahlarını da yaratmaktan geri durmazlar. Hedef açık seçik, amaç bellidir: Halkın mutluluğunun gelecekteki güzel ve rahat günlerde olduğunu, kurtuluşun bağımsızlıkta olduğunu öğretmek ve inandırmak. Kitleler ancak söylenenlerin olaylarla doğrulanmasıyla, istek ve çıkarlarına doğrudan doğruya somut eylemlerle cevap verilirse, önderlerinin kendilerine söylediklerini kavrayabilir ve özümleyebilir ve de harekete geçebilirler. Bunu kavratmak için araçlar kullanmak, türlü yöntemlerle zengin deneyler katmak zorundayız pratiğe.

Burjuvazi gerçekleri kuşku ile karşılar: «gerçek nerde? Şurda burda..» diyerek onu tutup kavramaktan korkar. Geleceğin kendi sonu olduğunu bilir ve bugünkü gelişimi engellemek için her türlü yola başvurur. Olayları saptırır, gercekleri tahrif eder. Oysa asıolan, yalnızca tek gerçek olan hayat, ona kim sahip çıkacak, kim elleri üstünde yükseltecekse onundur. Hayattan, gelecekten kuşkusu olmayan, **ona korkusuzca bakan işçi sınıfı ve onun dünyayı açıklayan, bilime sahip çıkan felsefesi** hayatı değiştirme tarihi görevini de yüklenmiştir. Düşüncelerini ne kadar yaygınlaştırır, açığa vurur ve kitlelere malederse, o denli yakınlaşır geleceğe, kurtuluşa. İşte bu gerçek, proletaryanın gerçeği, hayata sahip olduğu ve onu her gün emeği ile değiştirdiği için, gerçeğin sürekli değişken olduğunu farkeder. Ve bu yüzden bugünkü gelişimin yarına neler hazırladığını bilebilir; bugünkü yenilginin yarına zafer hazırladığını bilebilir. Yarına güvenle hazırlanır.

«Yarın için» kavgasında kitlelere yön veren **proletaryanın dünya görüşünü yansıtan sanat,** işçi sınıfı ile emekçi sınıfların giriştiği mücadelelere açıkça bağlı ve taraf tutucu olmalıdır.

Bilimsel Sosyalizm'in inşasından başlayarak, sanatta da marksist estetik kuramlar geliştirilmiştir. Marks ve Engels, çağlarının sanat ve edebiyat görüşlerini, sanat felsefelerini ve ürünler hakkında düşüncelerini uzun boylu açıklamış, yazmışlardır. (Lenin de öyle, Mao da öyle, Ho Şi Minh, Enver Hoca da, vb.). Geçen yüzyılın en etkin yayın aracı matbaa olduğundan ve edebî ürünlerin çoğaltılabilmesi yüzünden hikaye, roman, tiyatro gibi sanat dalları ağırlıkta idi. Mücadelede önem kazanıyordu. Bu dallardan romanı seçmiş devrin devrimci roman yazarı Minna Kautsky (K. Kautsky'nin annesi) ile Engels arasındaki polemikte Engels :

«Bugünkü koşullarda roman, çoğunlukla burjuva çevrelerin okuyucularına seslenir, yani bizim çevremizle doğrudan doğruya ilişkisi olmayan çevrelere yönelir» diye başlayan 26 Kasım 1885 tarihli mektubuyla sanatçıya, «burjuva dünyasının iyimserliğini sarstığı, yazarı çözüm yolu göstermese de, doğrudan doğruya yan tutmasa da, var olan düzenin sürekliliğinden insanları kuşkuya düşürdüğü zaman görevini iyice yerine getirmiş demektir» diyordu 1885'lerde. Marksizm, 20 yıl sonra (1905 Devrimi) büyük deneyler kazandı :

«Bu sözler (Engels, M. Kautsky'ye mektup. 26 Kasım 1885) söylendikten yirmi yıl sonra, durum değişti. İlk inkılabın selleri Rusya üzerine boşandı, sert, keskin ve kesin mücadeleler başladı, edebiyat halk kitleleri üstündeki eylemi ile önemli bir rol oynadı. Marks ve Engels'in düşüncelerine bağlı olan Lenin yazarlardan taraf tutmalarını, burjuvazinin kölesi olmaktan kendilerini kurtarmalarını, ve sonuna kadar inkilapçı olan sınıfın hareketi ile kaynaşmalarını istedi.»

«Lenin daha ileri gitti. Edebiyatın siyaset dışı olmıyacağını, «Sanat sanat içindir» prensibini benimseyemiyeceğini, sosyal hayatı değiştirmeğe yardım etmek suretiyle öncü bir rol oynamaya çağrıldığını söyledi. Edebiyatın Parti zihniyeti ile dolup taşmasını istedi.»

«... İşçi sınıfının giriştiği mücadeleye açıkça bağlı ve o günkü rejim aleyhinde giriştiği mücadelede taraf tutucu bir zihniyetle dolup taşan sosyalist edebiyatın kurulmasını salık veriyordu.» (V.I.Lenin-Sanat ve Edebiyat/J. Freville, s. 35-37-98)

Emperyalizmin 3. döneme girdiği 70 yıl sonra bugün, kendi ülke halkını ve dünya halklarını denetim altında tutacak güçte «kitle haberleşme ve yayın araçları» geliştirildi. Anında haber, anında fotoğraf - film yayma, uzaya fırlatılan uydularla bütün dünyada sağlanıyor artık. Emperyalist kültür, emperyalizmin bir yan sanayii olarak ulusların sanat ve kültürlerine karışıyor. Gerici yanlarıyla kaynaşıyor; onlarla sarmaş dolaş, emperyalist ekonominin bir zincirini daha perçinliyor. Tekellerin vazgeçilmez kurumlarından biri oluyor sanat. Artık film endüstrisi için, plâk şirketleri için, basın - yayın tekellerinde, banka faaliyetlerinde ve holdinglerin açtığı yarışmalarda boy gösteriyor. İşleyişini daha önce belirttik. Bir kültür belli bir ekonominin, politikanın ürünü olduğuna göre, sanatın ve sanatçının bu olguya karşı tavrı ne olacaktır?

Yağmacı, talancı, kişiliksiz emperyalist sanata karşı mücadelesini sürdüren (bir yanıyla ulusal oluşunda ifadesini bulan) proletaryanın bağımsız mücadelesinde, emekçi sınıflarla bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde «Demokratik Kültür»ü yaratmaktır. Sürdürülen mücadelenin bir parçası olarak, emperyalizmin kültürüne ve sanatına savaş açan, Demokratik Halk Devrimi'ni kucaklayan bu süreç eski, gerici kültürden arınma devresidir. Emperyalizme karşı olan, karşı koyan tüm demokrat ve devrimci güçlerin ittifakıdır. Demokratik kültürün içinde sosyalist kültür filizlenir. Ancak, İşçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi ve kendi ekonomisini örgütlendirmesi sonucunda, onun ideolojik-kültürel-sanatsal ifa-

desi olacak olan bütün halk için bir sosyalist kültür, «Kültür Devrimi» ile sağlanacaktır.

Kültür Emekçilerinin Bugünkü Görevleri Nelerdir?

Kültür emekçilerinin, militanların üstlendiği görev, sosyalist düşünceleri halka iletmek, halka maletmektir. Toplumu işçi sınıfının ideolojisiyle yeniden eğitmektir.

Üstünde tekrar tekrar, ısrarla durduğumuz, devrimci mücadelenin araçları ile devrimci propaganda yolları, düşmanın ve silahlarının kavranması ile mümkün olduğudur. Devrimin gündemi, yol aldığı zaman dilimi içindeki (o günkü) şartlar, ittifaklar, olanaklarla, eldeki malzemelerin seferber edilmesiyle ve en etkili biçimde kullanılmasıyla başarılı olunacağıdır.

Kültür - Sanat - Edebiyat alanında emperyalist kültüre karşı (Ulusal-sınıfsal) Demokratik Kültür Cephesi oluşturmak kültür mücadelesini örgütlemek demektir. Dağınık, bölük pörçük veya kendi başına mücadele veren aktif, genç sanatçı ve guruplarla; demokrat ve emperyalizme her biçimiyle karşı olan devrimci sanatçılarla ortak mücadeleler, kampanyalar örgütlemek,

— Sanatı belli bir azınlığın yararından, dar çevrede sıkıştırılmışlıktan kurtarıp, çekip çıkarmak; geniş kitlelerin yararına sunmak (bunun için de «sanat gösterileri» adı altında yer alan bütün alanlardan -festivaller, kültür şenlikleri, geceler.. vb- yararlanmak),

— Sanatın «kim için», «nasıl» yapılacağını açıklıkla saptamak ve bu insan malzemelerini öğrenmek, kavramak için onlarla bağ kurmak gerektir.

Demokratik kültür ve edebiyatın yaratılması, geliştirilmesi ve korunması mücadelesinde proleter sanatçılarının Anti-emperyalist, anti-feodal Kültür Cephesi'nde yer alacak sanatçılarla ittifakları neler olacak?

a) Toplumu ileri götürecek çağdaş, toplumcu düşüncelere (bireyi, eşyayı, doğa-üstünü anlatan konular yerine) yer veren ürünlerle,

b) Sınıf uzlaşmalarını, sınıfsızlığı değil, sınıf çatışmalarını ve bu çatışmaların ortaya çıkardığı olayları, olguları canlı, gerçekçi ve somut bir biçimde ortaya koyan ürünlerle,

c) Halkın, emekçi kitlelerin yanında ürünleriyle yer alarak, onların demokrasi-bağımsızlık-özgürlük özlemlerini dile getiren, emperyalizme (ekonomisi-siyaseti ve ideolojisine savaş açmayı) kendi alanında (emperyalist kültüre karşı) sürdüren **anti-emperyalist sanatçılarla,** marksist **sanatçılar arasında ortak cephe** kurulur. Ortak mücadele sürdürülür.

Bu tespitler çerçevesinde konuya ait ayrıntıların deşilmesini daha sonraki yazıya bırakalım.



DÜNYA ŞARTLARI DEĞİŞİYOR...

«Zaman her şeyi halleder» denir.

Doğru mu? Bütünüyle değil. Çünkü kendiliğindenci, eyyamcı, her şeyi zamanın akışına bırakan bir anlayış. Kaderci bir bakış. Eksik olması nedeniyle yanlış ve bu yüzden de tehlikeli. En az olgunlaşmamış şartları zorlamak kadar...

Birincisi pasifizm örneği olur : «Bir kelebek kozasından nasıl çıkıp kurtulursa, sosyalizm de kapitalizmden öylece ortaya çıkacaktır.»

İkincisi maceracı bir anlayış doğurur : «... Devrimciler her şart altında, silâhlı mücadelenin şartları olsun olmasın savaşmak durumundadır.»

Biz doğru çizgiyi savunuyoruz. Ve, «zaman şartları belirler, olgunlaştırır, biz de zamana müdahale ederiz» diyoruz.

Değişen zaman, yeni olaylar, yeni durumlar karşısında bizi dikkatli, şüpheci ve esnek olmaya zorlar. Ki, yeni gelişmelere karşı duyarlı olalım, hassas bir alet gibi. Biz de çevremizi uyaralım.

Faşizmin, baskının irili ufaklı her türlüsüne önemsiz ya da olağan gelişmeler, önemsiz tedbirler diye sırt çevrilirse; zamanında ciddi ve dikkatli bir gözlemle izlenmez, yaklaşan tehlikelere karşı tedbirler düşünülmezse, gün gelir zulüm şiddet büyür, büyür... Gözü dönmüş sermayenin, azgın sömürünün ilerlemesine milyonlarca emekçinin aktif mücadelesi ile barikat kurulmazsa faşizm güçlenir ve kitleleri ezer geçer. Kadroları darma duman eder. «Henüz bizim için tehlike değil» diye düşünenlerin kapısını çaldığı zaman felâket acı sonuçlarını da birlikte getirir. Tarihte bunun en son örneği, Alman Komünist Partisinin Hitler faşizmi karşısındaki zaaf ve gaflarının acı deneyi olmuştur.

Bugün dünyamız gene bir değişim geçiriyor. Eşitsiz bir gelişimle emperyalist saflarda çökmeler, yükselmeler, hızla çözülüp dağılmalar birbirini izliyor. Yeni güçler, yeni ittifaklar çıkıyor ortaya. Bu kez emperyalizm sıfat değiştiriyor.

Dünyanın yüzü aydınlık taraftan karanlığa doğru kayarken, fırtına öncesinin durgunluğu gibi geçici, aldatıcı bir sessizlik, patlamadan önceki sessizlik hüküm sürüyor. Neşeli yüzler, dostça el sıkışmalar, sakin diplomasi içinde sürdürülen konferanslar arkasında harıl harıl denizlere filolar indiriliyor. Sandıklar sepetler açılıyor, silâhlar yağlanıyor. Silâh satışları hızlanıyor, savaş sanayii canlanıyor.

Dengeli silâh indirimi, Avrupa Güvenlik Konferansları, silâhsızlanma konferansları, saldırmazlık anlaşmaları, barış görüşmeleri... Dünya halklarının dikkatini başka yöne çekmek için olmasın? Zaman kazanmak, rahat rahat hazırlanmak, gafil avlanacak olanı arkadan hançerlemek için olmasın? Bir oyun oynanıyor. Oyun sürüp gidiyor... Gitgide artan bir hızla iki süper devlet alabildiğine yarışıyor dünyada. Hammadde kaynakları üzerinde, nüfuz bölgelerinde, nükleer ve öldürücü silâhlar üzerinde yoğunlaşan bir rekabetle dünya dengesi alt üst olmakta. Emperalist güçlerin çekişmeleri eski dünya üzerinde odaklaşmakta, gene 3. üncü kez Avrupa ağırlık kazanmakta. Ve petrol kaynaklarından dolayı Orta-Doğu, stratejik öneminden dolayı Akdeniz, Basra Körfezi, Filistin, Kıbrıs, Angola, Portekiz iki emperyalist gücün burunlarını soktukları ülkelerdir. Ve bu ülkeler eninde sonunda kendi kaderlerini kendileri tayin edeceklerdir. Savaşlar emperyalizmin tabiatı gereğidir; saldırgan siyasetini savaşlara yol açarak sürdürmesi, haksız savaşların da kurtuluş savaşları ve devrimleri yaratması kadar kaçınılmazdır.

Bizim yapacağımız emperyalizmin objektif olarak değişmediğini gözönünde tutarak, değişen şartları, olayları izlemek olmalıdır. Objektif dünyayı kavramadan ülke sorunlarına yaklaşmak hayaldir. Ülke içindeki sermaye hareketlerini emperyalizmin kriz, buhran ve çöküntülerinden; yayılma ve etki alanlarından ayırmadan izlemek gerekir. Emperyalizmin yeni biçiminin daha genç, daha hırslı ve yeryüzünde yayılmakta olduğunun kavranması gerekir. FAKAT BU OLGUYU İNCELERKEN AMERİKAN EMPERYALİZMİNİ DE GÖZARDI ETMEK, DİKKATLERDEN

(Devamı 30. Sayfada)

İRAN'LI DEVRİMCİLER «HALKIN SESİ»Nİ ELEŞTİRİYOR

Türkiye — İran Ortak Bildirisi, Üçüncü Dünya ve bazı yanılgılar üzerine

Aşağıdaki eleştirileri hazırlayan bizler, İran'lı Marksist - Leninist'ler olarak «Halkın Sesi» dergisinde yayınlanan «üçüncü dünya ve İran - Türkiye ortak bildirisi üzerine» konulu makalede yapılan yanlış tahlillere eleştiri getirme gereğini duyduk. Zira dünyanın arzettiği son durum bir devrimci olarak bunu bize görev saymaktadır. Ve proleter enternasyonalizmine inanan her devrimciye de dünyanın neresinde olursa olsun bu görev düşmektedir. Her türlü yanlış tahlile, devrimci tavırla karşı çıkmak, somut gerçekleri kitlelere sunmak ve böylece en azından bir konu üzerinde tartışma ortamının yaratılmasını sağlamak gerekir. Biz ancak, doğru tahlilin kitle içinde tartışılarak ortaya çıkabileceği inancındayız. Bugün Türkiye'de ise eleştiri ve öz eleştiri mekanizması sağlıklı bir tarzda işleyememektedir. Devrimcilere düşen görevlerden biri de bu mekanizmanın sıhhatle işlemesini ve doğru tahlilin ülke çapında ortaya çıkmasını sağlamaktır. Ancak, bu yöntemler uygulanabilirse toparlanma ve saflarda görülen dağınıklık son bulacak, mücadele hedefine varabilecektir. İşte bu anlayıştan hareket eden biz İran'lı devrimciler, şu anda içinde yaşadığımız Türkiye'nin devrimci hareketine karınca kaderince bir katkıda bulunmak ve proleter enternasyonalizminin gereklerini yerine getirmek amacıyla bu çalışmayı hazırladık.

İRAN'LI MARKSİST - LENİNİST'LER

«Halkın Sesi» dergisinin 31. sayısında «Türkiye - İran ortak bildirisi ve Üçüncü Dünya» adlı bir makale geçtiğimiz haftalar içinde yayınlandı.

Biz Marksizm - Leninizm'e inanmış İran'lı öğrenciler olarak bu makalenin bir yanda diyalektik ve tarihî materyalizmle diğer yanda somut gerçeklerle kesinlikle uyuşmadığını gördük.

Üçüncü Dünya ve «Türkiye - İran hakları» nın dostluğu açısından da konuyu incelediğimizde olayların makalede ele alınan düz mantıkla gelişmediğini yine açıkca gördük.

1 — Önce «Hint Okyanusu ve körfezindeki büyük devletler hegemonyasına karşı tutum» üzerine görüşlerimizi belirtelim.

Bu konuda «Halkın Sesi» şöyle yazıyor:

«Her iki ülke (Türkiye-İran) Hint Okyanusu'nun büyük devletlerin rekabetinden gerginlik ve askerî tırmanmadan arınmış bir barış bölgesi haline getirilmesini desteklediklerini belirtiyorlar. Sömürü baskı ve savaşın esas kaynakları olan iki süper devletin Hint Okyanusu'ndaki hegemonya yarışmasına karşı çıkması, hiç şüphesiz hem bölge halklarının hem bütün dünya halklarının yararınadır.»

e daha sonra da bu görüşlerden ilerleyerek şöyle bir sonuca varmaktadırlar:

«Her iki devlet, İran körfezine dış müdahale olmasına karşı çıkıyorlar. Ve körfez ülkelerinin işbirliğini savunuyorlar. Bu nokta ellerini körfezin meselelerine uzatan iki süper devletin zararına ve körfez ülkeleriyle halklarının yararınadır. Nitekim, son yıllarda körfez de bulunan ülkelerin bu konuda gittikçe güçlenen bir dayanışması gelişmektedir. Gerek ABD denetimin gerekse SSCB denetimin güçlü olduğu körfez ülkeleri gittikçe birbirine yaklaşıyorlar. Ve yabancı müdahaleye karşı çıkıyorlar. Bu gelişme, körfez ülkelerinin bağımsızlık mücadelesini güçlendirmek yanında, körfez halklarının devrimci mücadelesinin de yararınadır. Devrimin en büyük düşmanları olan iki süper devlet ne kadar tecrit olursa devrim mücadelesi o derece güçlenir. Çünkü devrimin düşmanları küçülmekte ve zayıflamaktadır. Şah rejimi, körfez halkları için süper devletlere göre, çok daha küçük bir düşmandır. Küçük köpek, hakların baş düşmanları olan ayılara ne kadar çok saldırırsa o kadar iyidir.»

Açıkca burada gerçekler çarpıtılmaktadır. Bu da öyle zannediyoruz ki bir konu üzerine görüşler ortaya konurken o konunun çok derin şekilde incelenmesi gerekliliği üzerinde durulmadığından dolayıdır. Bugün dünya basınını biraz dikkatlice izleyen her kişi aşağıda belirteceğimiz gerçeklerden haberdardır.

a — Mısır'ın Sovyet sos-

yal emperyalizminin kucağından alınıp ABD'nin kucağına atılması olayında «Şah»ın rolü üzerine:

Olaylar Ekim 1973 Arap-İsrail savaşından sonra gelişti. Bu savaştan önce ve sonra Sovyet sosyal-emperyalistlerinin hegemonyacı politikaları, Mısır'ın ağır borçlar altına girmesi ve bu savaş için gereken silâhları Sovyet sosyal-emperyalistlerinden elde edememesi (*) sonucu Enver Sedat İran Şahı aracılığıyla ABD ile organik bağlar kurmak istedi. Ve ABD'nin bu isteğe yeşil ışık yakması sonucu «Cenevre Kongresi» imkânı doğdu. İran Şahı'nın ve Enver Sedat'ın iki ülkeyi karşılıklı ziyareti sonucu, ABD, İran Şahı kanalıyla 1,5 milyar dolar Mısır'a yardım etti. Karşılığında ise Mısır'dan Sovyet sosyal - emperyalizmi aracılığıyla kurulan ve verimli hale getirilen fabrikalara, tarım alanlarına, madenlere sahip çıktı. Bu olguyu şu örnekle biraz daha açıklığa kavuşturalım:

ABD, B. Almanya ve İran ortaklığıyla kurulmuş **bir şirket**, Asuan Barajı'nda (Mısır'da) balık üretimi yapmakta ve bundan elde edilen balıkları da baraj yakınlarında kurulan bir konserve fabrikasında konserveleyip dünyaya pazarlamaktadır. Bu şirket, aynı zamanda 1500 dolaplı ve dünyanın en modern teçhizatlı gemisine de sahiptir. Aslında bu projenin tasarlayıcısı Sovyet sosyal-emperyalizmi olmasına rağmen izlediği yanlış politika sonucu, tasarıyı gerçekleştirme fırsatını ABD'ye kaptırmıştır. (Bu konuyu iyice kavrayabilmek için Mısır-İsrail arasındaki ara anlaşmaya Enver Sedat'ın Sovyetleri eleştirmesine ve ABD'yi ziyaretine dikkat etmek gerekir.)

b — İran Şahı'nın ordusu körfezde üç adayı işgal ederek ABD'nin yardımıyla buraları birer üs haline getirmiştir. Ve bu üç adadan birinde Helmz'in (ABD'nin İran büyük elçisi ve eski CIA başkanlarından) denetiminde 30.000 İran komandosu hazır beklemektedir. Diğer yandan İran Şahı'nın anlaşması üzerine İngiltere emperyalizminin ordularının yanısıra, İran ordularının Dofar'da mücadele veren halka savaş açması ve bunun açık bir şekilde ABD tarafından desteklenmesi bugün ortadadır. ABD'nin Şah ordusuna verdiği fantom uçakları, bugün Dofar halkının başına napalm bombaları yağdırmaktadır. Ve ayrıca Sovyet sosyal-emperyalizminin silâh almak için 1968 yılında İran'a verdiği 110 milyon dolar kredi çerçevesinde, Sovyet yapısı hafif füzeler, İran'ın kara birlikleri için taşıyıcı zırhlı araçlar (B.İ.R.-152 modeli) ve 57 mm., 85 mm. lik karada kullanılan hafif silâhlar yine bugün Dofar halkına karşı kullanılmaktadır. Bu oyunun diğer yanına göz attığımızda ABD emperyalizmi Basra körfezini denetimi altına alabilmek için 1974'ün sonbaharında İran körfezinde bir filo kurmayı amaçlamış ve büyük finansmanla bu işe girişmiştir.

Şimdi bu somut gerçekler karşısında «Halkın Sesi» halka ne anlatıyor:

«Sömürü, baskı ve savaşın esas kaynağı olan iki süper devletin Hint Okyanusundaki hegemonya yarışına karşı çıkması hiç şüphesiz hem bölge halklarının hem tüm dünya halklarının yararınadır. Ve küçük köpekle, halkların baş düşmanları olan ayılara ne kadar saldırılırsa o kadar iyidir.»

Şimdi soruyoruz: Bu «küçük köpek» in hedefi halkların baş düşmanı olan iki süper devlet midir? Yoksa iki süper devletin ezmek istediği halklar mıdır?

c — ABD, gelecekte herhangi bir patlamaya karşı hazır olmak ve tampon bölgeleri elinde bulundurabilmek için Sovyet sosyal-emperyalizminin İsfahan şehrinde kurduğu demir-çelik fabrikalarının yanına F-5 uçakları yapmak üzere Northop şirketi uçak fabrikaları kurmuştur. Yine Erak şehrinde Sovyet sosyal-emperyalizminin inşa ettiği ağır makina fabrikalarının yanında ABD'nin silâh fabrikaları ve helikopter fabrikası yükselmektedir.

d — Sovyet sosyal-emperyalizminin İran'da etkisinin artması ve aynı zamanda İran halkının baskılardan dolayı bazı devrimci hareketlere girişmesi ve yeraltı faaliyetlerinin yoğunlaşması sonucu ABD emperyalizminin İran'daki çıkarları tehlikeye girdi. Bu nedenle ilkbahar başlarında «İran Diriliş Partisi» oyunu, bir yandan Sovyet sosyal-emperyalizminin İran'da etkisini azaltmak, diğer yandan halkda gelişen potansiyeli boğmak amacını güdüyordu. Bugün bu oyun gereği İran'da proletarya ve geniş halk yığınları baskı altına alınmıştır ve bir katliam politikası uygulanmaktadır.

«Halkın Sesi» dergisinin bu somut gerçeklere rağmen, üçüncü dünyanın bu faşist ülkesini ABD uşağı olarak değil de, üçüncü dünyanın iki süper devlete karşı olan bir ülkesi olarak sunmanın anlamı nedir?

Somut gerçekleri halka saptırarak anlatmanın kesinlikle devrimcilikle ilişkisi yoktur. Üçüncü dünyanın birleşmesi olayına küçük burjuva dar kafasıyla bakan, proleter enternasyonalizmi ile hiçbir ilişkisi olmayan, «bu sayın devrimciler» böyle yapmakla ABD emperyalizmini gözden uzak tutup, Sovyet sosyal-emperyalizmini tek yanlı ele almaktadırlar. Gerçekler nedir aslında? Burjuva basınında bile yayınlanmaya başlanan yüzlerce haberden sadece şu ikisini hatırlatmak bu ger

çekleri gözler önüne sermeye yeter de artar bile.

«ABD, Basra körfezindeki tek askerî üssünü boşaltmayacak.» (Günaydın, Nisan 1975).

«İran körfezindeki ABD petrol tesislerini 3600 CIA ajanı koruyor.» (Günaydın, Kasım 1974).

Bu açık gerçeklere rağmen «küçük köpek» ve «ayılardan» sözetmek ve üçüncü dünya ülkelerini birleştiren bir «lider» diye Şah'a yaltaklanmak hiçbir marksist - leninist'e yakışacak bir hareket değildir. Revizyonizme ve sosyal - emperyalizme karşı mücadele verilirken hiç bir zaman varolan ve yıllar boyu kök salan ABD emperyalizmini unutmamak gerekir. ABD uşağı Şah'ın bu niteliğini gizlemeye çalışan ve sol gösterip «sağ» vuran «Halkın Sesi» revizyonistlerle aynı yoldadır.

2 — «Uluslararası yeni ekonomik düzen konusunda «Halkın Sesi» şöyle yazmaktadır:

«Her iki taraf, (Türkiye - İran) hak eşitliği ve milletlerin kendi doğal hakları üzerindeki egemenliklerine sevgi gösterecek yeni bir uluslararası düzen kurulması hususundaki hayati ihtiyacı açıklıyorlar. Bilindiği gibi bugün yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması isteği üçüncü dünyanın ekonomik alanındaki temel isteğidir. Bu istekten en çok korkanlar özellikle iki süper devlettir. Çünkü iki süper devlet eşit olmayan değişim, sermaye yatırımı ve kredi gibi yollarla üçüncü dünya ülkelerini soymaktadırlar. Dünyada yeni bir ekonomik düzen isteği üçüncü dünya ülkelerinin dünyanın en büyük vurguncu ve tefecilerine karşı bir başkaldırmasıdır.»

Ve daha sonra:

«...Böylece başta iki süper devlet olmak üzere gelişmiş kapitalist ülkelerin üçüncü dünya üzerindeki sömürüsü zamanla daha da ağırlaşmıştır. Bu durum, ABD kadar SSCB'nin de işine gelmektedir. Her ikisinin hammadde soygunu rakamlarla ortaya konuyor. Hammadde üreten ülkeler, bu soygun ve talana karşı birleşiyor ve emperyalistlere önemli darbeler indiriyorlar. Petrol üreten ülkelerin bu konuda verdikleri mücadele en çarpıcı örnektir» diye makale sürmektedir.

Yukarıda yazılanlardan sonuç olarak şunlar çıkarılmış:

«...Türkiye ve İran, yayınladıkları bildiri ile hammadde üreten yoksul ülkelerin adil fiat isteklerini destekliyor ve bu ülkelerin satınalma güçlerinin istikrara kavuşmasını taleb ediyorlar.»

Böylece yukarıdaki alıntılarla «Halkın Sesi» nin hatalı tahlillerini bir kez daha görmüş oluyoruz. Ve halka doğruların nasıl çarpıtılarak verildiğini göstermek için «adil fiyat» meselesini ve en çarpıcı örnek olan «Petrol üreten ülkeler mücadelesini» açıklamak isteriz.

Bilindiği gibi, petrol üreten ülkeler birliği (OPEC), ABD emperyalizmi ve büyük tekelleri aracılığı ile petrol üretim ve fiyatını denetim altında tutabilmek için kurulmuş bir örgüttür. Bu örgüt, petrol üreten üçüncü dünya ülkelerinin yararına değil, aksine bu ülkelerde gelişen her hangi bir hareketin, emperyalizmin dünya petrol politikasına zarar vermesini engellemek için kurulmuştur. 1962 den sonra ABD emperyalizminin aktif şekilde Vietnam savaşına girmesi, bu süper devletin dünya pazarlarında etkisinin azalmasına yol açmıştır. Bu nedenle ister dış pazarda isterse iç pazarda olsun, piyasanın tümünü AET'ye ve Japonya'ya kaptırmıştır. Aynı dönem içinde Sovyet sosyal - emperyalizmi de boş durmayarak yayılma hareketine başlamıştır. Ve 1963'den sonra İran Şahı ile bir takım ekonomik ve teknolojik anlaşmalar imzalamıştır. (Bunlardan en önemlisi İran - Sovyetler Birliği arasındaki «tabii gaz» anlaşmasıdır. Tabii gaz, ABD tekellerinin elinde olan petrol bölgelerinde üretilip Sovyet'lere ve onun aracılığıyla Avrupa pazarlarına sürülmektedir.)

Diğer yandan ABD bu savaştan ötürü, büyük harcamalar altına girerek zorunlu olarak karşılıksız dolar basmaya ve dünya piyasasına sürmeye başlamıştır. «Dünya Para Bunalımı» kitabında Jacques Malterie bu konuya ilişkin olarak şöyle diyor:

«1950 yılından 1970 yılına kadar ABD toplam olarak 64 milyar dolarlık bir açık vermiştir. Bu açığın sadece 14 milyar doları altınla geri kalanı da dolarla ödenmiştir, yani bir çeşit senetle. Çünkü bu dolarlar Amerika'dan bir şey satın almak için kullanılmadıkça sahipleri ABD'den alacaklı olurlar.» (Dünya Para Bunalımı, s. 36).

Bu nedenle Vietnam ve Kamboçya halklarından da büyük darbeler yiyen ABD büyük bir ekonomik uçurumun eşiğine geldi. Bir yandan askerî harcamalar için yalnızca Vietnam'da 150 milyar dolar harcanırken öte yandan dünya pazarlarını Sovyet sosyal - emperyalizmi ile, AET ve Japonya'ya kaptırdı. Bu nedenlerden dolayı zorunlu olarak ABD Paris'te barış masasına oturdu. Ve 15 Ağustos 1971 günü o günlerin cumhurbaşkanı Nikson şöyle diyordu:

«Artık kambiyo yüzdesini değiştirmenin ve büyük ülkelerin dünya rekabetine eşitlik için de girmelerinin zamanı gelmişti. ABD rekabet sahnesine eli kolu bağlı çıkmak zorunda değildir artık» derken aynı zaman **da artık doların altınla değişti-**

rilemeyeceğini açıkladı.» (a.g.e. s. 9).

Vietnam ve Kamboçya halk ları karşısında dize gelen ABD emperyalizminin o günlerde bu olayların sonucu doları iki kez arka arkaya devalüe etmesinden sonra 1971'de Nikson yukarıda sözü geçen açıklamayı dünya kamu oyuna duyurdu. Ve aynı günlerde Vietnam savaşın dan ötürü Avrupa ülkeleri ABD politikasının sert bir şekilde eleştirmeye başlamışlardı.

«...Avrupa'lı yöneticiler Vietnam savaşının sürdürülmesini istemediklerini Batı Avrupa'nın kendi savunmasını yapabileceğini öne sürmüşlerdi. Ama bu sözler her zaman lâfta kaldı. Ayrıca ABD'nin dış ülkelerde yaptığı yatırımları eleştiren Avrupa'lı sesler de duyulmaya başlandı. Şundan yakınıyorlardı: Amerika'lılar bizim paramız la ya da vermeye mecbur olduğumuz kredilerle fabrikalarımızı satın alıyorlar, ABD'nin dış ülkelere yaptığı sermaye transferleri yabancı sermayelerin ABD'ne yaptıkları yatırımlara oranla çok daha fazladır.» (a.g.e., s. 38 - 39).

Bu nedenle Nikson özel bir konuşmasında onlara «Bütün bu piçler benim nasıl bir adam olduğumu anlayacaklardır.» (a. g.e., s. 9) tehdidini savurmuştu.

Öte yandan o günlerde ABD'nin çağrısına uyan dokuzlar zirve konferansında para ve ekonomik bunalıma çözüm yolu bulabilmek için toplanmışlardı. Bu toplantıda ABD, B. Almanya ve Japonya'dan karşılıksız dolarların bu iki ülke tarafından satın alınarak piyasadan çekilmesine yardımcı olmalarını istemişti. Aynı kitapta bu ko nuya ilişkin şöyle denilmektedir:

«En büyük hatayı B. Alman ya Merkez Bankası işledi. Kasalarına akan dolar onu rahatsız ediyordu. Bu akın hiç bir kâr sağlamıyordu ona, üstelik böylesine bir rezervi elinde tutmak tehlikeli olabilirdi. Yöneticiler bir çözüm yolu düşündüler. Bu doları başka bankalara borç olarak verdiler. İşte bu doları Mark'a tahvil etmek için yeniden merkez bankasına getirdiler.»

Ve:

«Bundesbank'a akın başladı. Banka 1971 Nisanında 1 mil yar dolar satınaldı. Ve 7 Mayıs günü bir tek saat içinde 1 milyar dolar daha kabul etmek zorunda kaldı. Ama artık bu kadarı fazlaydı, kollarını kavuşturup gişelerini kapadı.

Kapılarını yeniden açtığı zaman mark dalgalanmaya bırakılmıştı. Bu, mark satın almak isteyen yabancılar için mark'ın değeri durmadan değişiyor demekti. Bir kaç gün içinde mark'ın değeri dolara göre % 10 arttı. Aynı miktarda mark satın alabilmek için artık % 10 daha fazla dolar vermek gerekecekti.» (a.g.e., s. 27 - 28 - 29) diye sürdürüyor.

İşte bu olaylar içinde Almanya ABD'nin kendisini bu du rumdan kurtarma önerisini reddererek elinde bulunan tüm dolarları da piyasaya sürüp, ham maddeye yatırmaya başladı. Hammadde fiyatları olağanüstü şekilde arttı. Ve bu gelişmeler 1973'ün Ekim ayında ABD emperyalizmi yeni ekonomi politikasını uygulamak üzere bir yan dan Sovyet sosyal - emperyalizminin dünyada yayılmasını önlemek, diğer yandan da içinde bulunduğu krizden kurtulmak için Arap - İsrail savaşını kendisine büyük bir koz olarak kul landı. Bu savaşın sonucunda:

1 — Mısır, İran aracılığıyla Sovyetlerin elinden çıkıp, Süveyş kanalında mutlak hakimiyet kuran ABD'nin eline geçti

2 — Petrol ambargosu sonucu AET ve Japonya'nın elinde varolan tüm döviz rezervlerini ABD petrol üreten kendi uşağı ülkelere bırakarak (beş ay içinde Suudi Arabistan'la İran'ın eline 65 milyar dolar geç miş ve İran'a düşen pay 22,5 milyar dolar olmuştur) bu paraların bir kısmını silâh satma karşılığı yeniden elinde toplamıştır. Diğer kısmıyla da kendi uşağı ülkeler aracılığı ile (İran Suudi Arabistan vb.) bu paraları üçüncü dünyayı kendine bağ lama ve diğer isteklerini gerçekleştirebilmek için kullanmıştır. ABD bu politikasıyla Ortadoğuyu ve özellikle İran'ı kendi çıkarlarını savunmak için silâh deposu haline getirmiştir. (İran 1974 - 1975 yılları içinde yaklaşık 11 milyar dolar silâh satın almıştır. İşte bunu somut olarak belgeleyen bir haber:

«İran silâhlanmaya ve savaş sanayine ayırdığı 64 milyar liralık bütçe karşısında ülkenin petrol gelirleri yetersiz kalmakta ve İran her yıl 30 milyar civarında bir dış borçlanmaya git mek zorunda kalmaktadır. Bazı Londra'lı bankacılar İran'ın dış borçlanmasının bu yıl 75 milyar lirayı bulacağını söylemektedirler.» (Günaydın, 19 Ka sım 1975).

Somut gerçeklere baktığımız zaman ABD'nin politikasın da ne kadar başarılı olduğunu açıkça görmekteyiz. İran 'Şahı' nın izlediği politika sonucunda 1973'den sonra ABD'nin girişti-ği oyunlarla Ortadoğu'da Sovyet sosyal - emperyalizminin yayılmasını engellemiş böylece kendi emellerini gerçekleştirmek için, İran Şahı'nı âdeta üçüncü dünyanın «lider» i ilân etmiştir.

Bütün bu somut olguları göremeyen «Halkın Sesi» de gerçekleri çarpıtarak, «İran Şahı'nı bağımsız bir lider olarak kitlelere tanıtmak istiyor. «Halkın Sesi» nden aldığımız pasaj bunu ispatlamaktadır.

(Devam edecek)

... Ve aldı sözü devrimci halk ozanları



UYAN AŞE UYAN FATE

-Yurt dışındaki kardeşlere-

İsmi yaban dillerinde
Uyan Aşe, uyan Fate
Kalma gurbet ellerinde
Uyan Aşe, uyan Fate

At arısı bal peteği
Yemiş şişirmiş göbeği
Bırakma öksüz bebeği
Uyan Aşe, uyan Fate

Kafalarda romatizma
Biraz yaklaş sosyalizme
Ayık ol be sarhoş gezme
(Lanet olsun şu faşizme)
Uyan Aşe, uyan Fate

Bu vatan beylere ait
Yalan dolan bulmuş şahit
Kocası cephede şehit
Uyan Aşe, uyan Fate

VİCDANİ'yem yoktur tacım
Aşe anam, Fate bacım
Neden yabana muhtacım
Uyan Aşe, uyan Fate

Kaşanlı Âşık VİCDANİ

VURULACAKTIR

Uyanmış halkımı uyutamazsın
Mazlumların hakkı sorulacaktır
Ağlayan yetimi avutamazsın
Yarasına merhem sürülecektir

Arada ezilen işçidir işçi
Bizi tutsak eden sömürgen fitçi
Ya nurcu ya yobaz ya da bir ırkçı
Bunların başına vurulacaktır

İçten bir köstebek, dıştan bir yılan
Kemiğimiz kemiren kanımız alan
Yurtta soygun vardır, talandır talan
Haydutların cürmü verilecektir

Gittikçe körleşir insanlık izi
Tarihte meşhurdur Ata'nın sözü
Sizlere efendi gösterdi bizi
Köylünün davası görülecektir

Anayasa eşitliktir, hani hak?
Milletin bağrından çıkan aha bak
Sanma ki bu millet enayi, ahmak
Halka vuranlara vurulacaktır

Âşık Hasan DEVRANİ

YÜRÜYELİM GÜNDÜZ İLE

Düşünme can kara kara
Alsak da bin türlü yara
Çağıralım tüm dostlara
Yürüyelim bilim ile

Yıkılmaz halkın gücü
Alınacak yoksul öcü
Duracak işçi göçü
Yürüyelim biz kin ile

Savaşmayınca barış yok
Ezenlere yalvarış yok
Sömürenlere aldanış yok
Yürüyelim biz yüzbin ile

Cemal Akın size nefer
İşçi sınıfımız önder
Kazanılır yurtta zafer
Yürüyelim gündüz ile

CEMAL AKIN

ZINDANCIBAŞI

Fakir kavgasında suçlu görülmüş
Vurma o mahkûma zındancıbaşı
O senden akıllı sanma delirmiş
Vurma o mahkûma zındancıbaşı

Eline bir kitap almak suç mudur?
Özgürlük türküsü çalmak suç mudur?
Dostuna bir selâm salmak suç mudur?
Vurma o mahkûma zındancıbaşı

Şöyle bir düşün ki inceden ince
Ne kadar mahkûmsa insandır önce
Hangi kanunda var böyle işkence
Vurma o mahkûma zındancıbaşı

Ne yapmış ne etmiş ne soruyorsun
İşte bu mahkumdur bak görüyorsun
Kimden emir aldın ne vuruyorsun
Vurma o mahkûma zındancıbaşı

ZAMANİ der; insan zalim olamaz
Bu insanlık dışı zulüm olamaz
Yaşamak hakkı var, ölüm olamaz
Vurma o mahkûma zındancıbaşı

Tuncelili Âşık ZAMANİ



DEVRAN AÇIKGÖZLERİNDİR

İşçimiz köylümüz memur çalışsın,
Yatın açıkgözler devran sizindir.
Vatandaşlar hazır etsin lokmayı,
Yutun açıkgözler devran sizindir.

Hiç bakmayın aşsız işsiz kalana,
Devam edin bozuk düzen plâna,
Ne de olsa alıştınız yalana,
Satın açıkgözler devran sizindir.

Kimi çiftlik kurmuş kimisi yalı,
Boynunuza binsin halkın vebalı,
Bizde şeker yokken siz yağa balı,
Katın açıkgözler devran sizindir.

Azdırdınız derman bulmuş yarayı,
Dikkat edin iyi dinlen burayı,
Tomar tomar cebinize parayı,
Atın açıkgözler devran sizindir.

Aldattınız fakir olan kulları,
Kapattınız çıkar için yolları,
Depolarda esir gibi malları,
Tutun açıkgözler devran sizindir.

Fakir halkı düşürdünüz tasaya,
Saygınız yok mudur Anayasaya,
«Kes sesini» diye Âşık Musa'ya,
Çatın açıkgözler devran sizindir...

Şarkışlalı Âşık Musa MERDANOĞLU

KIZILIRMAK

Çok susadım bir yudum su
Kızılırmak, Kızılırmak
Gelmez Mehmed'in uykusu
Kızılırmak, Kızılırmak

Bozuk düzen kırık kanı
Ekmeğine katık hani
Tapulamış beyler seni
Kızılırmak, Kızılırmak

Sanmayasın olan oldu
Toprağıma itler doldu
ON İKİ'ye çeyrek kaldı
Kızılırmak, Kızılırmak

Anadolu'da yaşarsın
MAKSUDİ'ye ne şaşarsın
Vakti gelince coşarsın
Kızılırmak, Kızılırmak
(Üzülme sen Kızılırmak)

MAKSUDÎ

HİKÂYE

Kadınlarımızdan Safiye

METİN İLKİN

Başörtülü bir kadındı. Evlenirken, «gözü açılmamış kızdır,» demişlerdi, ve öyle kaldı. Üç çocuk, ve sırmaları arttıkça sinirliliği sertliği artmış bir kocanın hizmetiydi tek derdi. Hayatı zor, ufku dardı. Düne kadar böyle anlatılabilirdi Safiye. Marangoz Hilmi'nin terslemesi ağrına gitmese gene de öyle kalırdı belki.

«Hilmi Ağabey, ben ne yaptım ki, kızdın bana?» diye tutturdu. «Elinde büyüdüm sayılır senin, suçum varsa söyle.»

Hilmi'nin karısı da bu mahallenin çocuğuydu. Safiye ile yaşıttılar. Ama o da arkadaşça davranmıyordu şimdi. «Kocan yüzünden,» dedi sadece.

Hilmi, «Nermin!» dedi karısına, anlamlı bir bakışla. Nermin, iki elini iki yanına açarak «ne olursa olsun» demeye getirdi.

Safiye, «Yani? Yani?» diye soruyordu.

Nermin, «Yorgunuz şimdi, evine gitsene allaşkına,» dedi ona. Haklıydı; Hilmi ile birlikte mensucat fabrikasında çalışıyordu ve işi yorucuydu. Bezgin bir sesle, «Kendimi tutamadım» dedi Hilmi'ye. «Kocasına yetiştirse de umurumda değil. Başımıza bir çorap örerler elbet, cellatların işi ne. Ama halkın gözü açılıyor. Yakındır. Bunların da sonu yakın.»

Safiye, bu sözler üzerine büsbütün tartakıl olunca, gazeteyi verdiler eline. Kocasının, altında «İşkenceci» yazılı resmini gösterdiler. Parmaklarını gazeteye geçirmiş, kaldı öyle, gözleri şimşek şimşek çaktı. Son iki yıldır memleketin işgal altındaymış gibi olduğunu az buçuk biliyordu. Evler basılıyor, kitaplar toplanıyor, gençler yakalanıyor, silahlar atılıyordu şurda burda. Ama siyasi işlere aklı ermezdi. Bir gün, kocasının, «Düşmanı öyle ezeceğiz ki...» dediğini duyunca dikişten başını kaldırıp, «Savaş mı çıktı?» diye sormuştu.

Kocası, bu soru yüzünden küçük düşmüş gibi oldu. Sıkıntılı bir sesle, «Saftır bizim karı,» dedi konuğuna. «Kıt biraz, beşi bile bitirmemiş.»

Son günlerde yüksek rütbeli kişiler gelip gidiyordu evlerine. Ast üst gibi değil senli benliydi davranışları. Birbirlerine sokularak alçak sesle konuşurlardı. Onlara masa hazırlarken, kulağına akıl almaz sözler çalınınca ister istemez ilgileniyordu. Bazen de, mahalleye hırsız girmişse kimin evinin soyulduğunu sorabileceği gibi soruveriyordu aklına takılanı. Ama hep bir soğukluk çıkıyordu bunun altından. Kocası hemen bir açıklamaya girişiyordu.

«Aklı ermez bizim karının. İlkokulu bile bitirmemiş.»

Doğrusu gene de aklı yetmiyordu olanı biteni anlamaya. Yalnız, şu, «işkence» kelimesi, Nermin'in ağzından çıkan «cellat» sözü gözlerinin faltaşı gibi açılmasına yetti. Tepesinde indi inecek bir balyoz varmış gibi ezik, ürkekti. Bu ürperti, çocukluğunda, Piyer Loti'nin orda saklanbaç oynarlarken cellat mezarlarının arkasına saklanınca duyduğu ürpertiyi andırıyordu. Üzerinde hiç yazı olmayan bu kalın uzun mezar taşları saklanmak için uygundu. Ama ebe kollayıp ortaya çıkana kadar da korku basardı içine. Yüzü, yüreği olmayan bir insan neyse bu mezar taşları da öyleydi. Sonradan sorup öğrendiği şuydu : Cellatlar insanlığın yüz karası gibi bir şeydi. Onlar ölünce ne dini tören yapılır, ne mezar taşlarına adı şanı yazılırdı. Anılmaya değmezlerdi çünkü.

Eve geldiğinden beri kocasına soluk soluk bakıyordu. Cellat mezarlığındaymış gibi korku içindeydi. Gene de, akşama kaçta döneceğini ya da gelirken çocuk için süt getirip getiremeyeceğini sorar gibi sordu. «İşkence mi yapıyorsun? Görevin işkence yapmak mı?» Soğuk, nemli ürpertilerle teni dikenleşmişse de, kocasının, «Ağzını yırtarım senin!» diyerek üstüne yürümesinden yılmadı, sordu gene :

«İşkence mi yapıyorsun görevinde?»

Kocasının gözleri dönmüştü. Parmaklarının sinirli sinirli kıpırdandığı belli oluyordu. Tabancası belinde olsa çekip vuracak bir havadaydı.

Korktu, çok korktu. Yıkık, yılgındı; hüzünlü bakışlarla kocasının camlaşmış gözlerine, rengi atmış yüzüne baktı bir uzun. Doğru dürüst bir cevap alamamışsa da anlayacağını anlamıştı artık.

Birer köşeye sinmiş olan çocuklar bile bir şeyler anlamışlardı.

Kocasının, «Safiye!» diye gürlemesine, «Sana akıl veren o komünistleri bulup kan kusturacağım,» demelerine aldırmadan çocuklarını toplayıp çıktı evden. Gözü dönmüş, kudurmuş bir canavarın pençelerinden kurtulmuş gibiydi.

«Koşun anneannenize,» dedi çocuklara.

Küfürler, bağrışlar mahalleyi ayağa kaldırmıştı. Ortalık loştu. Biri önünü kesti Safiye'nin. «Çabuk gir bizim eve,» dedi. «Peşinden fırladı, çabuk.»

Adam, çeke ite içeri soktu hepsini. Çocukların dili dışardaydı. Gözleri büyük büyük açılmış, bakışları ürkekti. Birer köşeye sindiler ve beklediler. Safiye, bir bardak su istedi.

Tam gerektiği anda bir sığınağa kavuşulmuştu. Ama daha tehlike geçmemiş gibi suskundu herkes. Safiye, çocuklarına birer yudum su içirdi. Küçüğün damağını çekti. Bardağı geri verirken, «Korktular, Adviye teyze,» dedi. «Onun için,» Adam, «Aç mısınız?» diye sordu. «Bir şeyler hazırlayalım.»

Safiye, «Anneme gideceğiz, Refik ağabey,» dedi. «Adviye teyzeye iş çıkarmayalım.»

«Bana sorarsan annene gitme hemen,» dedi te-

nekeci Refik. «Kocan orayı kuşatmıştır şimdi. Ortalığın biraz olsun yatışmasını bekleyelim.»

Adviye teyze, «A kızım, sen hiç kavga gürültü etmezdin,» dedi. «Ne oldu birdenbire?» Safiye hemen cevap veremeyince Adviye teyze devam etti: «Senin kocanın gözüne çarpmayayım diye millet yolunu değiştirir oldu. Küçük dağları ben yarattım der gibi, kurumlu, saldırgan bir herif. A kız, şununla evlenmeseydin mahallemize yerleşmezdi. Ah o baban olacak...»

«Eee uzatma,» dedi Tenekeci Refik. Safiye bu sözlerden alınmasın, üzülmesin istedi. Adviye teyze, çocuklar için yemek hazırlamaya kalktı.

Tenekeci Refik, «Ben birazdan arka mahalleye çıkar yoklarım anneni,» dedi. «Sen içini rahat tut. Sırtını daya yastığa, hah şöyle.»

Arka mahalle büyük bir saldırıya uğramıştı. Safiye'nin annesi yalnız kadındı. Kocası öleli beri o tek katlı evde bir başına yaşıyordu. Damadının sesini duyunca kalkmaya davranmış, ama henüz belini doğrultamadan, kapının, büyük bir gürültüyle içeriye devrildiğini görmüştü. Korkudan bayıldığı için gerisini hatırlamıyor. Ama kalçasındaki morartıya bakılırsa postallı bir ayaktan tekme yemişti baygınken. Ne oluyor diye sokağa fırlayan bir iki kişi daha tekme yedi o ara. Bir çocuk yüzüstü yere yapıştı. Kaçışanlar tekmeden kurtuldu ama küfürden kurtulamadı. Küfürler giderek genelleşti. Komünistlikle suçlananlar oldu. Devletin düşmanları ayağını denk alsınlardı. Sıra onlara, yani bu semte geliyordu.

Hilmi, odanın içine sıkıntılı sıkıntılı dolaşan Nermin'e, «Otur,» dedi. «Kendini suçlama. Bu herif bizi hemen tutuklatabilir. Onu düşünelim şimdi.»

Safiye ağzından bir isim kaçırsaydı, belki, yoksa eskisi gibi durduk yerde insan tutuklanıp bilinmeyen yerlere pek götürülmüyordu şu sıralar. Demokratik direnç başlamıştı. Bazı gazeteler ucundan kıyısından bir şeyler yazabiliyorlardı. Hiç olmazsa şu adamın işkenceci olduğunun yazıldığı gibi.

Mahallede kimse tutuklanmadı. Safiye'nin annesinin devrilmiş kapısını Marangoz Hilmi onardı. Camcı Süleyman kırılmış camını taktı. Safiye'nin korunması için herkes bir görev üstlenmeye hazırdı.

Mahalle artık onu görünce kaçışmıyordu. Rastlaştıkça karşısında dik duruşları, toplu duruşları saldırganı geriletmişti. Annesinin evine yerleşen Safiye, belki bu sayede saldırıya uğramadı bir daha. Ama gene de, ne olur ne olmaz diye, Safiye'nin bir süre için mahalleden uzaklaşmasını söyleyenler oluyordu.

«Hayır,» diyordu Safiye. «Ben burda doğdum burda büyüdüm. Hiç bir yere gitmem.»

Marangoz Hilmi, Safiye'ye bir avukat bulmuştu. Avukat, aydınlık yüzlü, açık sözlü bir gençti. Böyle bir davayı ücret almadan ve de severek yürüteceğini, ama açık konuşmak gerektiğini, onun adına korktuğunu söyledi.

«Ne varmış korkacak?» dedi Safiye.

Avukat, yumuşak bir sesle, biraz da sıkılarak, «Benim başımdan çok şey geçti,» dedi. «Yeniden başlamak gerekse gene hazırım her şeye. Ama sizin için başka...» Safiye'nin bakışlarından, ne demek istediğini açık seçik anlamadığını sezince şöyle devam etti: «Boşanma sebebi olarak kocanın işkencesi olmasını söyleyeceğiz. Bu çok önemli. Ama bu bazı güçleri rahatsız edecek. Hele böyle bir davayı kamunun duyması onlar için çok kötü olur.»

Safiye, «Olsun,» dedi.

Avukat, özel bir şey sorar gibi, «Korkmuyor musun hiç?» dedi.

Safiye bunu çok düşünmüştü. Korkuyordu elbet. Ama onun karısı olarak yanında bulunmak daha çok korku veriyordu içine. Düşünmesi bile zordu. Çocuklarının «baba» diye çevresinde dolanmaları ve onun sevgisiz, hoyrat tavrı gözünün önüne geldikçe içi titriyordu. Birtakım adamlarla konuşurkenki karanlık havalarını görmek, hele bunların nedenlerini bilebildikten sonra, gözlerini yakardı insanın. Onun yanında olmak korkunçtu, korkulacak şeydi.

Avukata, «İşte bunun için,» dedi. «Korkulacak birinin karısı olarak kalmak istemiyorum.»

İkinci gelişinde biraz para getirdi avukata. «Masraflar için,» dedi. Avukat almak istemeyince, «Alın,» diye üstelendi. «Hayatımı kazanmaya başladım. Süleyman amcanın bir tanıdığı varmış, o elişi buldu bana. Hem de eve kadar getiriyorlar. Kızım da yardım ettiği için çok iş çıkarıyorum. Geçiniyoruz.»

Avukat parayı aldı.

Safiye, parayı almasından sevinç duymuş gibi baktı ona. Yavaşça, «Kendime güvenim arttı,» dedi. «Elimin emeğiyle geçinmek güvenimi arttırdı.»

Avukat düşünceliydi. «Yarın duruşma var,» dedi.

«Biliyorum,» dedi Safiye.

«Siz gelmeyin.»

«Yoo, geleceğim,» dedi Safiye.

Avukat, «Kötü bir şey,» derken, Safiye sözünü kesti.

«Eve bazı adamlar geldi.»

«Kimler?» dedi avukat.

Safiye sakindi. «Sormadım,» dedi. «Çok iyi giyimli birileriydi. Davadan vaz geçmemi söylediler. Boşanma sebebi olarak işkenceci olduğunu ileri sürmemeliymişim.»

«Sen ne cevap verdin?» dedi avukat.

«Ama gerçek bu dedim. Onlar da, biz seni boşatacağız, hem de haklarını gözeterek dediler.»

Avukat, «Buna ne cevap verdin?» diye sordu.

«Gerçeği niçin değiştirmek istiyorsunuz dedim. O zaman yüzüme baktılar baktılar ve kalkıp gittiler.»

Avukat derin bir soluk aldı, «Yarın duruşmaya gel,» dedi «Yalnız olmayacaksın.»

Duruşma günü Safiye evden beri yalnız olmadı. Tüm mahalleli hazırlanmış yollara dökülmüştü. Bir

(Devamı 30. Sayfada)

Devrimci düşüncenin doğuşu, gelişmesi ve Marksizm (2)

MARKSİZM :

ALİ ERALP

Açık fikirli, aydın bir avukatın oğlu olan **Karl Marks**, 5 Mayıs 1818'de Tréves'de doğdu. Lise öğrenimini de bu şehirde tamamladı. Daha sonraları, üniversite öğrenimine başlamak üzere 1837 yılında Berlin'e gitti.

Marks, Berlin Üniversitesinde hocası **Gans'ın** ve arkadaşlarının etkisiyle Hegel'in fikirlerini benimsedi. Bir süre sonra da idealizmi savunan «Sağ Hegelciler»e karşı esas olarak diyalektik metodu kabul eden «Sol Hegelci»ler grubunda yer aldı. Zaten genç Marks, ilk orijinal eseri olan **«Demokrit'in Tabiat Felsefesi İle Epikür'ünki Arasındaki Fark»** (1841) isimli doktora tezinde idealizmden ayrılarak, meteryalizme doğru yol aldığını göstermişti.

O sıralarda Feuerbach'ın **«Hıristiyanlığın Özü»** adlı eseri yayınlanır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Feuerbach bu eserinde idealizme ve Hıristiyan doğmasına karşı çıkmakta; tabiatın bilinçten bağımsız olarak varolduğunu söylemektedir. Engels, bu kitap karşısında **«hepimiz bir anda Feuerbach'cı kesilmiştik»** diye yazar.

Böylece Marks bir yandan Feuerbach'ı ve **Alman** Felsefesini incelerken, öte yandan da «**Genç** Hegelci» arkadaşları ile birlikte çıkardığı liberal **«Reinisch Zeitung»** gazetesinde «politika hayatı»nın ilk tecrübesini edinir. Özellikle, «**orman suçlularının** ve **Moselle bağcıları**»nın haklarını savunma görevini üstlenerek, toprak meseleleriyle karşı karşıya gelmesi, ona ilk kez ekonomik ve politik konularda somut gerçekleri tanıma imkânını sağlar. Marks, hayatının bu dönemini, «Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı»nın önsözünde şöyle değerlendirir :

«**Meslekî incelemelerimin konusu hukuktu ama bence hukuk, felsefe ve tarihin yanında sadece ikinci derecede bir bilim kolu olarak kalıyordu. 1842-1843'de Rheinische Zeitung'un başyazarı olarak ilk defa, maddi çıkarlar konusunda bir şeyler söylemek zorunda kalmıştım. Can sıkıcı bir işti bu. Ren bölgesi il meclisinde orman suçları ve toprak mülkiyetinin parçalanması hakkında yapılan görüşmeler ve o zamanlar Ren ilinin ilk başkanı olan Von Schaper'in, Moselle köylülerinin durumu üzerine Rheinisch Zeitung'la açıkça tartışmaya girmesi, nihayet serbest-mübadele ve himayecilik konusundaki siyasi tartışmalar ekonomik meselelerle ilgilenmeme yol açtı.**»

Bu arada Marks, «Rheinische Zeitung» gazetesinde yayınladığı yazıları ile iktidarın ve resmî organların öfkesini üzerine çekmeğe başlamıştı. Sansür, gazete için en büyük engel durumuna gelmişti. Bunun üzerine Marks karısıyla birlikte önce İsviçre'ye, oradan da Paris'e geçti. Burada aylık **«Fransız Alman Haberleri»** dergisini çıkardı.

Marks Paris'te Marksizm'in üç temel kaynağını oluşturan - **Alman Felsefesi, Fransız Sosyalizmi, İngiliz Ekonomi Politiğinden**- ikincisiyle, yani «Fransız Sosyalizmi» ile karşılaştı. Burada «hayalci sosyalistlerden» **Saint-Simon** ve **Charles Fourier'in** etkisinde kalarak, **«Fransızca konuşmayı»** yani bir devrimci gibi düşünmeyi öğrendi. Fakat takılıp kalmadı onlara. Geniş, sağlam felsefî görüşleri sayesinde onları aşmasını bildi.

Bu hayalci sosyalistler, mevcut düzenin bütün kötü yanlarını, aksaklıklarını lânetledikleri halde, kapitalist toplumun çelişkilerini ve gelişim kanunlarını henüz bilmediklerinden belli bir kurtuluş yolu da gösteremiyorlardı. Çünkü, «**o çağda, kapitalist üretim tarzı ve onunla birlikte burjuvazi ile proletarya arasındaki uzlaşmaz karşıtlık, henüz çok eksik gelişmişti. İngiltere'de tam o sırada ortaya çıkan modern sanayi, Fransa'da henüz bilinmiyordu...**

«... **Bu tarihî durum, sosyalizmin kurucularını da etkiliyordu. Eksik kapitalist üretim şartları ve eksik sınıf şartları, eksik teorilerle karşılandı.**» (Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, F. Engels)

Bu yüzden ezilen ve sömürülen yığınlara «**kurtuluş yolu**»nu gösterme işi Marks'a düştü.

Marks, sosyal problemlerin çözümünü -hayalci sosyalistlerin yaptığı gibi- insanların hayal gücünde aramadı. Çünkü sosyalizm «yukardan gelme bir şey» olamazdı. Meselenin kaynağını araştırmak gerekiyordu. Bu amaçla Marks, 1844 yılında sadece bir sayı çıkan «Fransız-Alman Haberleri» dergisinde «**Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi**» başlıklı bir yazı yayınladı. Bu makale onun hayatında yeni bir aşama, bir dönüm noktasıydı. Çünkü «Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisinde» Marks, toplumu değiştirecek olan sınıfın **İŞÇİ SINIFI** olduğunu ortaya koyuyor, şöyle diyordu :

«Bir Alman devrimi olması ihtimali ezilen bir sınıfın doğmasıyla ortaya çıkmıştır... Bu sınıf, sanayinin gelişmesiyle Almanya'da yalnız şimdi çıkmaya başlayan işçi sınıfıdır...»

Paris'te Marks'ı etkileyen diğer önemli bir olay da **Engels**'in gelip onunla tanışmasıydı. Daha önceleri Engels de Marks gibi, «Genç Hegelciler» topluluğundandı ve «Rheinische Zeitung»da yazmıştı. Yine, Marks'ın çıkardığı «Fransız-Alman Haberleri» dergisinde de **«Ekonomi Politiğin Eleştiri Taslağı»** başlıklı bir makalesi yayınlanmıştı.

İki düşünürün görüşleri arasında önemli bir yakınlık vardı. Bu yakınlık onların tanışmasına yardımcı oldu.

Bir iplik fabrikatörünün oğlu olan Engels, işçilerin içinde bulunduğu kötü hayat şartlarını yakından görmüş, bu alanda bir takım araştırma ve incelemeler de yapmıştı. Oysa Marks o zamana kadar sadece ilkel, gelişmemiş sanayilerle karşılaşmış ve çalışmalarını da daha çok felsefî konular üzerine yoğunlaştırmıştı. Bu nedenle Engels'in pratik tecrübeleri o sıralarda Marks'dan daha zengindi. Nitekim «Fransız-Alman Haberleri»nde yayınlanan «Ekonomi Politiğin Eleştiri Taslağı» isimli makalesinde **«sosyal sınıf savaşları»**ndan, **«kapitalist buhranlar»**dan ve **«devrim»**den sözeden Engels'in bu özelliği açıkça belli oluyordu. Daha sonraları bu görüşlerini o, **«İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu»** başlıklı eserinde ele alacaktı.

İşte Engels'in Paris'e beraberinde getirdiği bu zengin tecrübe ve ekonomi bilgisi Marks'ı **«İngiliz Ekonomi Politiği»** ni incelemeye yöneltti ve onu **Adam Smith, David Ricardo** gibi iktisatçılarla karşı karşıya getirdi. Böylece Marksist düşüncenin üçüncü temel unsuru olan **«İngiliz Ekonomi Politiği»** de gündeme girmiş oluyordu. **«Ekonomik rejimin, politik üst yapının üzerinde yükseldiği temel olduğunu belirleyen Marks, şimdi bütün dikkatini bu ekonomik rejimin incelenmesine çevirecekti.»** (Lenin, Seçme Yazılar).

Gelişen sanayi ile beraber İngiltere'de ortaya çıkan ekonomik yapının tahlilini **Adam Smith** ile **David Ricardo** yaptı. Bu düşünürler, **«emek - değer»** teorisini eserlerinde açıklamaya çalıştılar.

Toplumu, **toprak sahipleri - kapitalistler - işçiler** olmak üzere üç bölüme ayıran Ricardo, aynı zamanda malların **değerini** yaratan unsurun da **EMEK** olduğunu belirledi. Daha sonraları ise Marks bu teoriyi geliştirerek bilimsel temellerine oturttu. Çünkü Ricardo malların değerini ortaya çıkaran unsurun **«emek»** olduğunu göstermiş olmakla beraber **sermaye artışını** ve **«kâr oranın»** nasıl doğduğunu açıklığa kavuşturamamıştı. Bu görevi yerine Marks getirdi. Marks, Ricardo'nun emek - değer teorisinde ulaşmış olduğu noktadan hareket ederek **ARTIK - DEĞER** teorisine vardı.

Bir makalesinde Lenin, «artık - değer teorisi, Marks'ın ekonomik teorisinin can damarını meydana getirir» der. Engels ise «artık - değer» teorisini Marks'ın iki büyük buluşundan birisi olarak kabul eder.

Her şeyin alınıp satıldığı kapitalist düzende insanın emek gücü de bir **meta** durumundadır. Ücretli işçi kendisini ve ailesini geçindirebilmek için, üretim araçlarını ellerinde bulunduran patronlara **«işgücü»** nü satarak karşılığında belli bir ücret alır. Fakat aldığı bu ücret, harcadığı emeğin gerçek değeri değildir. Çünkü kapitalist, satın aldığı bu güçten daha fazla değer çıkarmak ve sermayesini durmadan artırabilmek için işçinin emeğinin gerçek karşılığını vermez.

Diyelim ki bir işçi işgücünü, bir kapitaliste meta üretmek üzere 8 saatlığına satmış olsun. Bu çalışma sonucunda meydana getirilen üründen elde edilen paranın tamamı onun cebine ücret olarak girseydi, o zaman «bu işçi 8 saatı kendisi için çalıştı» diyebilirdik. Fakat satılan maldan patron da belli bir kazanç sağladığına göre, bu işçi 8 saatlık iş gününün bir bölümünü, sözgelimi 4 saatını kendisi için kullanmakta, —bu onun aldığı ücrettir— geri kalan 4 saatlık bölümünü de **bedava** olarak kapitaliste çalışmaktadır. İşte kapitalistin servetine servet katan bu değere Marks, **ARTIK - DEĞER** adını vermiştir. «Artık - değeri» çoğaltmanın iki ana yolu vardır: 1 — İş gününü uzatma (mutlâk artık - değer), 2 — Gerekli iş gününü kısaltma (nisbî artık - değer). «Marks bunlardan ilkini incelerken, işçi sınıfının iş gününün kısaltılması için sürdürdüğü savaşın ve devlet otoritelerinin 14. üncü yüzyıldan 17. nci yüzyıla kadar iş gününü uzatmak ve 19. uncu yüzyılda ilân edilen fabrika kanunlarına göre, bu kez de kısaltmak üzere yaptığı müdahalelerin gayet etkileyici bir tablosunu çizer.» (Lenin)

Marks'ın iki büyük buluşundan bir diğeri de **TARİHÎ MATERYALİZM**'dir. «Tarihî materyalizm», diyalektik materyalizm ilkelerinin toplum hayatının incelenmesinde kullanılmasıdır. Marks'a gelinceye kadar bütün düşünürler ve filozoflar insanlık tarihinin gelişimini incelerken daha çok fikirler, ideolojik konular üzerinde durmuşlar, kitlelerin ekonomik ve sosyal hayatlarını inceleme yoluna gitmemişlerdi. Tarihte ilk kez Marks, sosyo - ekonomik sistemlerin doğuşunu, gelişmesini ve çöküşünü bilimsel temellere oturtarak açıkladı. «Tarihin anahtarını insanların kafalarında, onların görünüşlerinde ve fikirlerinde değil, asıl, insanlar toplumsal olarak üretime geçtikleri andan itibaren, onların iradesinden bağımsız olarak işleyen üretim ilişkilerinde ve objektif ekonomik kanunlarda aramak gerekti-

ğini» ortaya koydu. Tarihi kralların, büyük devlet adamlarının tarihi olmaktan çıkarak; onu, maddî değerleri üretenlerin, geniş emekçi yığınlarının tarihi olması gerektiğini ortaya koydu. Ve bütün bu düşüncelerini «Ekonomi politiğin Eleştirilmesine Katkı» nın ünlü önsüzünde şu tarihi cümlelerle dile getirdi :

«...Vardığım ve bundan böyle çalışmalarıma yön veren genel sonuç kısaca şöyle ifade edilebilir : Hayatlarının sosyal üretiminde insanlar iradelerine tâbi olmayan, belirli, zaruri ilişkiler (yani) maddi üretim güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eden üretim ilişkileri kurarlar. Bu üretim ilişiklerin tümü, toplumun ekonomik yapısını, üzerindeki hukuki ve siyasî bir üst yapının yükseldiği ve kendisine belirli sosyal bilinç şekillerinin tekabül ettiği somut temeli meydana getirirler. Maddî hayatın üretim tarzı genellikle sosyal, siyasî ve fikrî hayat sürecini belirler (şartlandırır). İnsanların varlıklarını belirleyen bilinçleri değil, aksine, insanların bilinçlerini belirleyen onların sosyal varlığıdır. Gelişmelerinin belli bir safhasında toplumun maddi üretim güçleri, mevcut üretim ilişkileriyle ya da bunların hukukî ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet —o zamana kadar (sınırları içinde) hareket etmiş oldukları mülkiyet ilişkileriyle— çatışırlar. Bu ilişkiler üretim güçlerinin gelişme şekilleri iken bunları köstekleyen birer zincir olurlar. O zaman bir sosyal ihtilâl devri başlar. Ekonomik temelde meydana gelen değişme az ya da çok hızlı bir şekilde bütün muazzam üst yapıyı sarsıntıya uğratır (altüst eder). Bu tür sarsıntıları incelerken, ekonomik üretim şartlarında meydana gelen —ve tam bilimsel bir şekilde gözlenebilen— maddî sarsıntı ile, hukuki, dinî estetik ya da felsefî şekilleri, kısacası insanların bu çatışmanın bilincine varmalarını ve bunu sonuçlandırmalarını sağlayan ideolojik şekilleri birbirinden ayırdetmek gerektir. Nasıl bir kimse hakkında onun kendi için beslediği fikre bakarak hüküm verilemezse, tıpkı bunun gibi, böyle bir sarsıntı devri hakkında da onun kendi bilincine bakarak hüküm verilemez. Aksine, bu bilinç, maddî hayatın çelişmeleriyle, üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çatışma ile açıklanmalıdır. Hiç bir sosyal düzen, kendi bağrında taşıdığı bütün üretim güçleri gelişmeden önce, ortadan kalkmaz. Yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri, bu ilişkileri (yaratan) maddî şartlar bizzat eski toplumun bağrında olgunlaşmadıkça asla öncekilerin yerini alamaz. Bunun içindir ki, insanlık ancak çözebileceği problemleri ortaya koyar, çünkü yakından bakılırsa görüleceği gibi problemin kendisi ancak çözülmesi için gerekli maddî şartlar esasen varolduğu ya da oluş halinde bulunduğu zaman meydana çıkar...»

(BİTTİ)

DEVRİMCİ MÜZİK ÜZERİNE

Sorular : Reyhan ŞUBEN

Cevaplar : RUHİ SU



(Ruhi Su)

Soru : Genel olarak sanatın, özel olarak da devrimci düziğin, devrimci mücadele içindeki yerini belirler misiniz?

Ruhi Su : Sorunuzdaki «devrim» sözünden, uygarlığa, özgürlüğe ve insanca bir yaşama yönelik çabaları anlıyorum. Sanatın da hem bu çabaların içinde, hem de bu çabaların bir sonucu olarak var olması gerekir... «Devrimci müzik» sözü ile ayrı bir müzik biçimi mi düşünüyorsunuz bilmiyorum ama, bizim memleketimiz açısından devrimci müzik ya da devrimci müziği deyince çok sesli müziği anlıyorum. Önce şunu belirteyim : Bir toplum, müziği çok sesli olmadan da devrim yapabilir. Halkın içinde yaşadığı koşullar tümüyle değiştiği zaman, değişen koşullar kendine uygun sanatı da getirir.

Soru : Sizce müziğimiz geleneksel kaynaklarla nasıl bir ilişki içinde olmalıdır?

Ruhi Su : Müziğimizin yalnız geleneksel kaynaklarıyla değil, tümüyle zaten ilişki içinde olmamız gerekir. Müziğimiz, bizim ikinci bir ana dilimiz değil mi? Onsuz olabilir miyiz? Yabancılaşmanın her kademesi, yine bir yabancılaşma demektir. Müziğimizin şimdiki durumu ile yetinip yetinmemeye gelince, bunu bireyler değil, toplumun kendisi ile içinde bulunduğu koşullar belirler...

Soru : Halkın yükselen mücadelesi içinde, otantik halk müziğimizin yerini saptar mısınız?

Ruhi Su : «Halkın yükselen mücadelesi» sözünden, yeni bir şey olmayan, binlerce yıldanberi sürüp gelen koşullar içindeki yaşam kavgasını anlıyorum.

Türküleriyle bu koşullara direnişini, yaşama sevincini yitirmemeye çalışmasını anlıyorum. Bu türküler olmasaydı, halkımız daha yılgın daha bezgin olurdu sanıyorum.

Soru : Devrimci müziğimiz, batılı kaynaklardan ne ölçüde yararlanmalıdır. Halk deyişlerimize, klasik batı müziği biçimlerinin uygulanması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Ruhi Su : Baştanberi sorulan sorularda bu «devrimci müzik» deyimi yinelendiğine göre, bu sözün üzerinde dikkatle durmamız gerekiyor. Burada kendimize şöyle bir soru yöneltelim : Acaba, üzerinde söz bulunmayan ya da sözlü bir açıklama bulunmayan bir müziğin, devrimci olup olmadığını saptamanın olanağı var mı? Sözlü açıklamalı müzikte bile söyleyenin çalanın tutumuna, yorumuna göre müziğin anlamı değişebilir. Müziğin üzerindeki söze göre, söyleyenin yorumuna göre bir duygu gelişir dinleyicide. Söz gelişi Osman Paşa marşı, Osman Paşa'nın kendisi için söylendiği zaman başka, 27 Mayıs olayları içinde söylendiği zaman başka bir anlam kazanır. Bizim konuşma dilimizin sözcükleri kadar açıklayıcı ve değişmez değildir müzikteki sesler. Konuşmasını dinlediğimiz adamı anladığımız kadar anlayamayız müziğini dinlediğimiz adamın devrimci mi, tutucu mu olduğunu. Üzerindeki sözle eş anlamlı, özdeşleşmiş sayılamaz müzik. Devrimci müziğimiz batılı kaynaklardan ne ölçüde yararlanmalı, halk deyişlerimize, klasik batı müziği biçimleri nasıl uygulanmalı sorusuna gelince; Bunlar asıl müzik sorunumuzun ayrıntılarıdır bence. Biz asıl, devletin resmi dili olan müzikle, halkın dili olan müziğin arasında sürüp giden çelişkiyi ve kopukluğu düşünmeliyiz. Çok sesli müziği geliştiren öğretiyi, biz asıl kendi müziğimize uygulamadıkça, uygulayamadıkça müziğimizin bu çelişkiden kurtulup, sağlıklı bir yolda gelişmesine olanak yoktur. Bu öğreti ile, önce müziğimizi bir amatör sanat, bir çeşit folklor olmaktan kurtarıp, bir öğretim ve eğitim işi haline getirmeliyiz. Başta insan sesi olmak üzere, çalgılarımızı bu öğreti içinde geliştirmek ve kullanmak zorundayız. Bunun da eğitimdeki adı : Öğretim birliğidir.. Asıl bilinmesi gereken gerçek şudur: Hiç bir sorun, böyle soyutlamalarla çözümlenemez. İlerici ve islahatçı padişah tutumudur bu tutum... Ancak halkın içinde bulunduğu koşulların değiştiği anlamda değişir her şey.

Deyimlerin anlamını değiştiren, saptıran çevrelerin bağnazlığından halkı korumak da devrimcinin görevidir.

DİRENİŞ'in Notu : **Müzik alanına yeni açılımlar, görüşler ve tartışmalar getirmek amacıyla, Şah Turna ile başlatıp, Ruhi Su ile sürdürdüğümüz bu türden konuşmaları önümüzdeki sayılarda da yayınlamaya devam edeceğiz.**

OLAYLAR – GÖRÜŞLER – HABERLER



DÜĞÜN YA DA DAVUL

İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, 1975-1976 mevsimini, bir kaç yıl öncesinin tutarsız ve sönük durumuna kıyasla; olumlu bir tutum, sağlıklı bir yönetim ve ileriye yönelik elemanlarının cesurca davranışları sayesinde yoğun çalışmalarla sürdürüyor.

Bu çalışmaların bir parçası olarak, Haşmet Zeybek'in geleneksel seyirlik oyunlarından ve ortaoyunu tekniklerinden yararlanarak yazdığı «Düğün Ya da Davul» geçtiğimiz sezondan beri Zeytinburnu, Bayrampaşa, Gültepe gibi semtlerde, Üçüncü İstanbul Festivali boyunca Rumelihisar'ı Müzesi'nde ve son olarak da İstanbul Şehir Tiyatroları Tepebaşı Deneme Sahnesinde başarıyla gösterilerini sürdürmektedir.

Düğün Ya Da Davul'un dokusu masabaşı çalışmaları ile değil, kitlelerle karşılıklı bir etkileşim sonucu kazanılan deneylerin oyunlaştırılması ile elde edilen bir «kır tiyatrosu» olarak çıkıyor karşımıza.

Düğün Ya Da Davul, «ön oyun» ve «oyun oyunu»

denilen bölümler dizisinden kurulmuş. Oyuncular görevlerini başarıyla gerçekleştiriyorlar.

Hamit Akınlı'nın yönettiği «Düğün Ya Da Davul»-un kahramanları geleneksel kaynaklarımızdan, halk hikâyelerinden yararlanılarak yaratılmış: Meydancı, İbiş, Gabiş, Ese, Köse gibi. «Oyun oyunu» denilen bölümlerde olaylar hikâye edilmekte ve daha sonra yorumlanarak birbirine bağlanmakta. Siyasi tartışmaların, taşlamaların yer aldığı bu bölümler; seyirciyi oyunla bütünleştiren, olaylar üzerine düşündüren eylemci bölümler olarak çıkıyor karşımıza.

Oyunun bir sahnesinde «Çiyan Abdülkâdir Ağa» nın düğününde köylüler kendi aralarında eğlenmektedirler. İçlerinde askerliğini yapan «Recep» de var ve ona takılırlar :

İbiş — Bundan sonra ben ne dersen başüstüne kumandanım diyeceksin. tamam mı?

Recep — Tamam kumandanım, başüstüne kumandanım.

İbiş — Sağa dön, geriye dön...

Meydancı — Gözünü seveyim, sağla geriden vazgeçelim.

Gabış — Ne varsa ilerde.

İbiş — Askerl

Recep — Buyur kumandanım.

İbiş — Nişan al. Hedef aymehtabı.

Recep — Hangi tarafı?

Köse — Tam ortası.

Ese — Ne ettin ulan? Ayın ortasında Amerikalılar geziyor. Durup dururken katil mi edecen adamı?

Oyun böylece sürüp gidiyor. Yazıldığı tarihe ait tespit edilmiş bir olgu Amerikalıların aya çıkması. Yazar böylece güncel olayla sanat arasında canlı bir bağ kurmuş.

Haşmet Zeybek'in üslûbu bunları eritiyor, bütünleştiriyor. «Oyun organik olduğu, dairesel bir şekilde geliştiği için bu kolaylaşıyor. Parçaları tutan ve bütünleştiren hep yazarın kafiye ve ses benzeşmeleriyle yürüyen, hattâ zaman zaman ölçülü olan dilidir.» Böylece Zeybek, oyun diline şirsellik özelliği de kazandırmış oluyor.

Özetle, Düğün Ya da Davul öğretici, lirik öğelerin dengeli ve sanatlı bir dizilişi; kokuşmuş, yarı-feodal düzene bir başkaldırının destanıdır. Bütün ezilenlerin, sömürülenlerin gür bir sesidir...

«ALPAGUT OLAYI» İÇİN SORUŞTURMA AÇILDI

Arkadaşımız Haşmet Zeybek'in Dostlar Tiyatrosu'nun repertuarında bulunan «Alpagut Olayı»adlı oyunu için soruşturma açıldı. Bu yazki Anadolu turnesi programı uyarınca Burdur'da Alpagut Olayı'nı sahneleyen tiyatronun ışıkçısı dahil tüm kadrosu hakkında, şimdi Gümüşane Milletvekili olan o zamanki Burdur Valisi Ömer Naci Bozkurt'un isteğiyle TCK'nın 312. Maddesine göre soruşturma açılmıştır. 2 Haziran 1975 günü oynanan oyun üzerine 25 Kasım 1975 tarihinde açılan soruşturma için tiyatronun tüm kadrosu Emniyet Müdürlüğü I. Şubeye çağrılmıştır.

SARIBAHÇE KÖYLÜLERİ HAZİNE ARAZİSİNİ İŞGAL ETTİ

Ceyhan ilçesine bağlı Sarıbahçe köylüleri, yıllardanberi ağaları tarafından karşılıksız ekilip biçilen ve kullanılan binlerce dönümlük hazine arazisinin bir bölümüne el koymuş ve sürüp ekmişlerdir.

Ancak, önceki gece hazine arazilerine sahip çıkarak bugüne kadar kullanan Andırın ailesi taraftarları, köylülerin uykuda olmalarından yararlanarak, bir haftadan beri el konulmuş ve sürülerek ekilmiş arazileri silâhlı bir baskın sonucu ele geçirmişlerdir.

Gece geç saatlerde, köylülerin nöbet bekledikleri 250 dönümlük arazi yakınına gelen Andırın ailesi taraftarları ile köylüler arasında, silâhlı bir çatışma çıktığı bildirilmiştir. Karşılıklı mevzilenerek birbirlerine ateş açan taraflar arasında ölen veya yaralanan olmamıştır.

Silâhlı çatışma sırasında köylülerin direnmesi üzerine, Andırın ailesi taraftarları müsademeden vazgeçerek olay yerinden çekilmişlerdir.

Sabaha karşı köylülerin uykuda olmalarından yararlanan ağalar, bu kez yeniden düzenledikleri silâhlı bir baskınla el konulmuş arazileri ele geçirmeyi başarmışlardır. Andırın ailesi ve taraftarları, silâhlı baskınla ele geçirdikleri sürülmüş ve ekilmiş arazileri kendi traktörleri ve pullukları ile yeniden sürüp bozmuşlardır.

Ceyhan'a 20 kilometre mesafede bulunan yaklaşık 400 nüfuslu Sarıbahçe köyünde hazineye ait 4000 dönümden fazla arazi bulunduğunu, bu verimli ve sulak arazinin, uzun yıllardanberi Ceyhan'da ticaret yapan Andırın ailesinden toprak ağaları Hacı Andırın ile kardeşleri ve akrabalarının işgali altında bulunduğunu belirten köylüler, tamamen hazineye ait bu topraklardan 250 dönümüne el koyduklarını ve sürüp ektiklerini söylemişlerdir. Sarıbahçe köylüleri :

«Köylüler topraksız. Şimdiye kadar Andırınların ve civardaki ağaların pamuk tarlalarında karın tok-

luğuna çalışıyorduk. Bu arazilerin hepsi hazineye aitti. Ve ağalar yıllardanberi işgal ettikleri bu araziler için de devlete hiçbir ücret ödemezler. Biz, hazinenin, topraklarına sahip çıkmasını ve bunları topraksız köylüye kira karşılığı vermesini istiyoruz» demişlerdir.

Andırın ailesinin elinde padişahlık devrinde verilmiş 600 dönümlük bir meraya ait tapudan başka belge bulunmadığını da ileri süren Sarıbahçeliler, bu ailenin bu 600 dönümlük tapuya dayanarak tüm Hazine arazilerine sahip çıkmak istediklerini söylemiş, çevredeki köy ve çiftliklerde de aynı durumun var olduğunu, buralarda da Hazineye ait binlerce dönümlük toprağın ağalar tarafından yıllardanberi haksız olarak kullanıldığını bildirmişlerdir.

BARSAKHANE İŞÇİLERİ BİLDİRİ YAYINLADILAR

Eyüp'teki Aziz Turan Barsakhanesinde 10 gün önce başlayan direniş sürüyor.

Bir bildiri yayınlayan barsakhane işçileri, direnişlerinin nedenini şöyle açıkladılar:

«Sendika seçme özgürlüğümüz yok, bir hayvanın bile duramayacağı yerde çalıştırılıyoruz ve ürettiğimiz ameliyat ipliği ile sosis zarlarının insan sağlığına zararlı olduğunu kamuoyuna duyurmak istiyoruz.»

İşçiler, Avrupa'ya ihraç edilen bu ürünlerin, Haliç'in kirli sularıyla yıkandığını ifade ettiler; Bölge Çalışma Müdürlüğünden yetki almış olan DİSK'e bağlı BAR-DER İŞ Sendikasına girmek istediklerinde 40 arkadaşlarının işten atıldığını, bu yüzden direnişe geçtiklerini belirttiler.

Bildiri şu sözlerle bitiyor:

«Biz işçiler şunu biliyoruz ki, direnişimiz, Türkiye işçi sınıfının ve tüm emekçi halkımızın mücadelesinin bir parçasıdır... Hiç bir güç bizi yıldıramıyacaktır.»

KARTAL'DA 300 İŞÇİ ARKADAŞLARININ İŞE ALINMASI İÇİN II ARALIKTAN BU YANA DİRENİŞLERİNİ SÜRDÜRÜYORLAR

Kartal Silvan ağır sanayiinde çalışan 300 işçi, işten atılan 23 arkadaşlarının işe alınması ve sendika seçme özgürlüğünün, öteki sendikal haklarının verilmesini sağlamak amacıyla 11 aralık tarihinden itibaren direnişe geçmişlerdir.

Silvan işçileri, Maden - İş'e üye olmaları ile birlikte işverenin sert tepkisi ile karşılaştıklarını, işverenin öncelikle sendikalaşmada öncülük yapan 5 arkadaşlarını işten çıkardığını ancak yine de Maden - İş'e toplu olarak üye olduklarını anlatmışlar. «İşveren önce iş yerinde lokavt ilân ettiğini, fabrikayı kapatacağını, durumu Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirdiğini söyledi. Ancak sendikamız, Bölge Çalışma Müdürlüğüne böyle bir bildirimin yapılmadığını saptadı. İşveren bu kez 18 arkadaşımızın işine daha son verdi. İşçi temsilcisi olan yeğenlerinin yardımı ile de kaba kuvvet uygulamaya başladı. Silvan işçileri olarak direnişten başka bir çözüm bulamadık» demişlerdir.

SELÇUK DEMİREL «YÜREK BİLEK BEYİN» ADI ALTINDA 3.üncü KİŞİSEL KARİKATÜR SERGİSİNİ AÇTI

«YÜREK BİLEK BEYİN Selçuk Demirel'in üçüncü kişisel sergisidir. Daha önce AKLA KARA 1 ANKARA, AKLA KARA 2 İSTANBUL adlı sergiler açmıştı. Burada 30×50 boyutlarında 90 karikatür vardı. «YÜREK - BİLEK - BEYİN» karikatür sergisi 15 - 31 aralık arasında devam edecektir.

Selçuk Demirel karikatür konusundaki görüşlerini ve düşüncelerini şöyle açıklıyor:

Karikatür kitle haberleşmesinin önemli bir aracı olmuştur. Halka varmış tabanı etkilemiş, bir sanat türü olarak ciddi sorumlulukları yüklenmiştir Sanatı hayatın maddi koşulları, üretim ilişkileri belirlediğine göre, sanattaki çelişkilerin kaynağı hayattaki çelişkiler olacaktır. Fakat sanatçının görevi böyle bir gerçekliği çelişkileriyle birlikte sadece yansıtmak değildir. Onun doğal dinamiği doğrultusundaki değişimine yardımcı olmaktır.

Karikatür yapı olarak kanlı, canlı ve ciddi, sevilen, benimsenen, korkutan tedirgin eden, eğiten, uyandıran, sarsan bir çizgi, bir sanat dalıdır. 12 Mart'tan sonra, sınıf mücadelesinde bir keskinleşme, kutuplaşma, billurlaşma giderek hızlanan tempoda belirginleşmiştir, belirginleşmektedir. Sanatımıza yansıyan budur. Edebiyatta, müzikte, resimde ve karikatürde gelişen budur.

Öz ve biçim arasındaki zorunlu denge bu gelişim içinde oluşmaktadır. Ve artık karikatür bir kuru kahkahadan ibaret değildir.

Günümüzün sanatçısı kendini halkından ve halkının mücadelesinden soyutlamadan, mesajını yığınlara, öz ve biçim dengesini kurarak sağlıklı bir biçimde iletmek zorundadır.

Gündemdeki mücadelemiz kurtuluşa erecektir. Fakat doğadaki çelişkiler bitmeyecektir. İNSAN VAROLDUKÇA SANAT VE SANATÇININ GÖREVİ SÜRECEKTİR...

SORUŞTURMA

Direniş Dergisi olarak «sanat ve edebiyat üzerine bir soruşturma» düzenledik. Soruları, siyasî çizgi ayrımı gözetmeksizin, elimizde adresleri bulunan yazarlara ve sanatçılara gönderdik. Amacımız, bu konuda bir tartışma alanı açarak, sanat ve edebiyatın bugünkü durumunu, işlevini ve nasıl olması gerektiğini daha belirgin bir duruma getirmek. Bu nedenle, dergimizde yayınlanan soruşturma cevaplarına yöneltilecek eleştirilere de sayfalarımızda yer vereceğiz. Sorular, bütün okurlara, yazarlara ve sanatçılara açıktır, dileyen görüşlerini yazabilir. Direniş Dergisi bundan sonraki sayılarında da cevapları yayınlamaya devam edecektir.

SORULAR :

1 — Sanat ve edebiyatımız, geniş halk yığınları ile canlı ilişkiler kurabilmiş midir, kuramamışsa bunun sebebi sizce neler olabilir?

2 — Sanat ve edebiyatı, kitlelere yön veren ve onları egemen sınıflara karşı yüreklendiren etkili bir araç haline getirebilmek için nasıl bir yol izlemek gerekir? Bu konudaki düşüncelerinizi yazar mısınız?

DİRENİŞ

VEYSEL ÇOLAK

Her şeyden önce sanat ve edebiyatın büyük halk yığınlarıyla ilişkiler kuramadığını söylemek zorundayız.

Etnik toplumları barındıran, emperyalist dünya sistemi içinde geri bıraktırılmış ülkelerde toplumsal sınıfların kendine özgü şiirleri, öyküleri, romanları, müzikleri... kısaca sanat ve edebiyatları vardır. İç dinamiklerin yanında emperyalizmin, sanat ve edebiyat alanındaki etkilerini, sanatın, edebiyatın geri bıraktırılmış bir ülkede nasıl kullanıldığını gün ışığına çıkarmaya, devrimci sanat ve edebiyatın doğuşuna, haklılığına, doğruluğuna ışık tutmaya ve bir üst yapı kurumunda işleyiş modelini saptamaya çalışalım. Sınıflı toplumlarda «maddî üretim için doğru olan, manevi üretim için daha az doğru değildir.» Öyleyse, emperyalist, yarı feodal (tutucu), ve devrimci nitelikte sanat ve edebiyattan sözetmek yerindedir. Egemen güçlerin geliştirmeye çalıştığı, empozesi için uğraştığı şiir, öykü, roman, heykel, tiyatro..., sömürülen kitlelerin ekonomi ve politikadaki bağımlılığının sürmesi için vardır, emperyalist nitelikler taşır. Daha çok bir yenilikmiş gibi ortaya çıkar. Oysa, sanat-edebiyat alanında bir dönemin sözcülüğünü yapacak bir yenilik, diyalektik bir aşama gösteren toplumun yapısında büyük değişiklikler, çözülüp-düğümlenmelerden sonra oluşan yeni toplumun yapısına göre kendini hissettirir. Öyleyse, geri bıraktırılmış bir ülkede egemen güçlerin sahiplendiği sanat ve edebiyat vardır, bu da o ülkedeki toplumun getirdiği yeni bir düzenin ürünü olarak oluşmamıştır.

Emperyalist nitelikteki sanat ve edebiyatın müttefiki durumunda olan yarı-feodal (tutucu) sanat ve edebiyata gelince, niteliğini Asef Halet Çelebi'nin iki dizesiyle anlamak daha kolay :

«Bilmemek bilmekten iyidir,
Düşünmeden yaşayalım.»

Tutucu sanat-edebiyatın empozeye çalıştığı ana kavram, öz; işte bu. Kısaca «hayatta olduğu gibi somut malzemeyle; soyut bir alem» yaratmak. Bu da, bu anlayışın değişik bir boyutu. İslam tasavvufuna mı?! eğiliyorsun, psikolojik bir muhteva getiriyorum uğraşında görünecek, budizm'i sanat ve edebiyatına yerleştirerek evrensel boyutlara ulaştığını söyliyeceksin (!) Ayrıca bütün olanların çözümünü dinî yönelmelerle sağlamalısın. İçedönük ve kompleks duyguların da olmalıdır.

Emperyalist ve yarı-feodal nitelikte sanat ve edebiyattan sözederek, yarattıkları etki alanını, varoluşlarının nedeni olarak egemen güçlerin hizmetinde devrimci sanat ve edebiyat ile mücadele ettiklerini anlatmak istedik. Halk yığınlarının kurtuluşu için verilen her savaşta karşı güç olarak kendini göstermektedirler. Toplumların diyalektik gelişmesiyle ortaya çıkan sınıf çatışmalarının üst yapıda bir yansımasıdır bu durum. Bu noktada emperyalist ve yarıfeodal nitelikteki sanat ve edebiyat ile devrimci

nitelikteki sanat ve edebiyatın etkin olmaya çalıştığı kesimler vardır. Artık, devrimci sanat ve edebiyatın yeri belli olmuştur, etkin olduğu kesimi genişletmek, giderek tüm toplumu etkiliyecek, ona yön verecek boyutlara ulaşmalıdır. Bunu yapabilmek için de kendisiyle bir hesaplaşmaya başlamalıdır. Kitlelerin doğal müttefiki olarak devrimci sanatçılar, üstlendikleri görevin işleyiş biçimini çok iyi ayarlamalıdır. Bu girişimler yapılmadıktan sonra, bir yandan emperyalizmin diğer yandan feodal kalıntıların tutucu sanat ve edebiyatlarının etkisi altında kalınırsa, sonuç dalma olumsuz olacaktır. Sanat ve edebiyat karşısında aldıkları tavır birbirinden farklı ise de, yıkmak yıpratmak istedikleri hedef aynı olduğundan emperyalist ve yarı-feodal güçler **amaçta** birdirler. Devrimci sanatçının topluma yetkin bir biçimde etkili olamayışını bir ölçüde bu karşılıklı mücadeleye bağlıyabiliriz. Bunun yanında, seslendiği kişilere, duyurmak istediği mesajı anlaşılır bir düzeyde getiriyor mu sorusu akla geliyor? Halkla göbek bağı oluşturabiliyor mu? Daha etkin olabilmek için, halk kültüründen yararlanışının ölçüleri nedir? Bu gün burjuvazi; doktorunu, hukukçusunu, din adamını, bilim adamını ozanını, ressamını, tümünü satın alma uğraşısındadır. Bu koşullarda namuslu kalabilenler ise etkin olamamaktadırlar. Toplumun kozmopolit bir karakter kazanmış kültürünü ayıklamak, devrimci bir kültürün oluşmasını sağlamak gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Küçük burjuvalar yaşayış ve düşüncelerindeki yanlışlığı iyice pekiştirmeye koyuldular: «Beni rahat bırakın, bırakın dilediğim gibi yaşayayım.» Küçük burjuvanın benimsediği felsefenin güzel bir ifadesidir bu. Bu bakış açısının oluşturacağı ürünlerin, folklor geleneklerinden yararlanıp, günlük hayata güçlü bir lirizm getirmesini isteyemeyiz. Öyleyse yığınların kurtuluşuna hizmeti olacak devrimci sanat ve edebiyatın sorunlarını en kısa zamanda da saptamak, toplumu yönlendirmek için işlerliğini sağlamak bu gün acil görevdir.

2 — Birinci bölümde egemen güçlerin etkin olabilme uğraşlarını, çalışma biçimlerini, devrimci mücadele karşısında tavırlarını vurgulamak istedim. Tutumlarını iyice bildiğimiz egemen güçlere karşı, sanat ve edebiyatı ezilen kitlelerin eline bir silâh olarak tutuşturabilmek için, işlenecek konunun niteliği ve devrimci yorum oldukça önemlidir. Demek ki anlatılacak bir «şey»in var olması şart olduğuna göre, anlatılacak olanlar neler olabilir? Çağdaş boyutlarda, hayatı bütünüyle kucaklıyorsa sanatçı, anlatılanlar; kesilen bir ağaç, sınır boylarında mayınlara ayağını kaptırmış abanî sarıklı bir kaçakçı, sevilen sevgili, yurt özlemi, bir miting, grev... bir işçinin evi, vita kutusundan bir saksıya ekilen çiçek, bir silâhın menevişi... vs.

Hayatı böylesine kucaklıyorsa sanatçı, böylece işine koyuluyorsa, kuşkusuz, tek boyutluluktan kurtulacak, dünyanın daha kolay anlaşılmasını sağlıyacaktır. Ayrıca sanat ve edebiyatın girmekte olduğu çıkmazdan kurtulmasına da katkıları olacaktır. Yukarıda saydığımız ve daha bir çok konuları ele alıp işlemek, devrimci sanat ve edebiyat yapmak mıdır? Elbette hayır. İşte «devrimci yorum» burada işin içine giriyor, önemi anlaşılıyor. Sözünü ettiğimiz kesilen bir ağacı ele alalım. Bunu anlatırken, konunun saçmalıklarından uzak, devrimci bir yorumla ağacı kitlelere tanıtacaksak, mutlaka konuyu diyalektik boyutlar kazandırmak zorundayız. Bu konunun soyutluğu dolayısıyla fazla uzatılmasına gerek yok. Konuyu, sınır boylarında ayağını mayınlara kaptırmış âbani sarıklı bir kaçakçıya getirerek açıklığa kavuşturalım: Bu kaçakçının ayağı koptuktan sonraki durumu insanı etkilemektedir kuşkusuz. Sanatçı, burada kaçakçının sınırı nasıl geçmek istediğini, geçmekteyken ayağının kopuşunu... anlatabilir. Bugün bu, devrimci edebiyat adına yapılıyor. Oysa, bu örnekte somutlaştırmaya çalıştığım buna benzer binlerce konunun olay-işlerliğinin sanat ve edebiyata aktarılmasından öteye gidilememektedir! Devrimci sanat ve edebiyat adına yapılan bu ve benzeri çalışmaların, aslında devrimci nitelikler taşımadığı ortadadır. Öyleyse yapılacak olan, olayın işlerliği içinde sınıfsal karakterde araştırmalara girişmek, ekonomik koşulları saptamak, ardından devrimci bir yorum getirmektir. Yeni boyutlara ulaşmak gerektiği kanısındayım. Kısaca belirtmek gerekirse, zaten devrimci yorumun sınıf bilinciyle içiçe bir ilişkisi vardır. Burada, söylemek istediğimize açıklık getireceği kanısıyla «toplumcu» ve «toplumsal» kavramlarına da açıklık getirmek isterim. Yani hangi olayın, eylemin, düşünüşün toplumcu, hangisinin de toplumsal olduğunu saptıyacağız: Urfa'da bir dağ başında işlenen bir cinayet, bir genç kızın intihar edişi, Ankara'da Ulus'ta zengin bir evin soyuluşu, mitingler, grevler, öğrenci hareketleri, yeni bir kitabın piyasaya sürülüşü, bir şiir kitabının çok satışı... birer toplumsal olaydır. Toplumun üzerinde izler bırakmışlardır. Kimisi duyguyla algılamıştır olayı, üzüntü gösterileri içerisinde geçiştirmiştir etkisini, kimisi sınıfsal karakterde, ekonomik boyutlar içerisinde değerlendirmeyi yapmıştır. Kültür düzeyi düşük (yozlaştırılmış) toplumlarda olduğu gibi, etkilenişin duygusal boyutlarda oluşu sakıncalar doğuruyor. Bu noktada sanatçının daha da titiz bir çalışma içinde olması koşulunu da getiriyor bu durum. Hayatta örneklerini gördüğümüz kadarıyla bu böyle olmaktadır. Sözünü ettiğimiz ve benzerini birer toplumsal olay diye tanımladığımız olgular yapıtlarımızda yansımıyor değil, yansıyor. Bu durum bilimsel boyutlarda araştırmalar sonucu, ekonomik koşulların biçimleyişi gözönünde bulundurularak, toplumun sınıflarının işlerliği içinde gerçekçi bir tutumla ortaya konuluyorsa, devrimci yorum gerçekleştirilmiştir.

Toplumsal olan, toplumcu bir biçimde ortaya konuluyor demektir.

Hikâyeden romana, resimden heykele, denemeden ropörtaja, şiirden müziğe kadar, sanatsal bütün uğraşlarda, örneklerini gördük... Devrimci bir düşünüşle yola çıkılmış, sapmalarla yoğrulmuş bir olayın yorumsuz anlatılması devrimci sanat ve edebiyat (!) diye ortaya getirilmiştir. Oysa, devrimci sanat, sözü edilen olayın ayıklanarak iyi ve kötü yanlarıyla, eleştiri-özeleştiri bütünselliği içerisinde verilmelidir. Ne yazık ki bu noktada sanat bir çok olanaklarının büyük bir kısmını kaybetmek üzeredir... Çok sık karşılaştığımız bir başka yanlış da duyguyla ilgili olanıdır: Bir işçi işten mi atıldı. bir ağa emrinde çalışan köylüyü mü vurdu,, bir gecekondu mu yıkıldı bu gün? işte bu noktada duygusal yan kaleme sahip çıkıyor. Tabii ki popülizme getiriyor sanatçıyı. Sömüren güçlere karşı öfke bileneceği yerde, toplum pasifizme sürükleniyor. İşte bu ölçülerde, devrimci sanat ve edebiyat olacağı düşüncesini, bütün sanatçılar hemen hemen gizli bir anlaşmayla kabullenmiş gibidir. Bu durum sanat ve edebiyatın işlerliğini yoketmek üzeredir. Dünyayı daha iyi anlatmak ve daha çabuk değiştirmek için hayata kucak açmalı sanatçı.

Haydi öyleyse. Yüreğimizi eskitmeyelim.

———oOo———

ADNAN YÜCEL

1 — Sanat ve edebiyatın, toplumdan ve toplumun gelişme sürecinde oluşan toplumsal olgulardan soyutlanmayacağı bilinen bir gerçektir. Bizim sanat ve edebiyatımızın, bugün bu uğraş içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Ancak geniş halk yığınlarıyla canlı ilişkiler kurabildiğini söylememiz olanak dışıdır. Bu durumun ana nedenine şu açıdan bakmak gerekir :

Marksizm, hayatın bütün alanlarını kapsayan bir dünya görüşü olduğu halde, politika pratiğinin çağımızda edindiği öncelik, marksist dünya görüşünün bazı alanlarda yeterince gelişmesini geciktirmektedir. Sanat ve edebiyat da, gelişmesi gecikən alanlar arasındadır. Bu yalnız ülkemiz için değil, evrensel bir yorum olduğundan ana neden olarak görmekteyiz. Bunun yanında ülkemizin koşulları için geçerli olan özel nedenler de yok değil elbet.

Sanatçılarımızın, halka dayanmayı yeter derecede gerçekleştirememeleri, onun söyleyişinden, geleneklerinden, deyimlerinden, iş hayatından, kısaca onun yaşamını belirleyen her şeyden yararlanmamaları (edebiyatımızda genellikle 1950 sonrası ikinci yeniciler için, buna halkımızı bilmek gereğini duymamaları da diyebiliriz) ülkemiz için özel nedenlerden biridir. Oysa bu saydıklarımız, halkla canlı ilişkiler kurabilmenin başlıca koşulları arasındadır.

Şiirimizde Enver Gökçe ve Ahmed Arif'in, yoksul köylümüzden fabrika işçimize, ortaokul öğrencilerimizden öğretim üyelerimize kadar tüm halkımız tarafından sevilerek okunmalarının nedeni, bu dayanma ve yararlanma işini başarmış olmalarıdır. Geniş halk yığınlarıyla canlı ilişkiler kurabilmek için, sadece yığınlara dayanmak, hareket noktası olarak halkı almak da yeterli değildir elbette. Aynı zamanda Marksist-Leninist öğretiyi iyi bilmek, dialektiği eylem klavuzu olarak kabul etmek ve soyut durumda olan teoriyi, sanat ve edebiyatla somuta indirgeyerek geniş halk yığınlarına sunmak gerek.

Bu durumu gün ışığına çıkarmak için, sanatında halka dayanmak gereğini duyan ve duymayan iki ozanımızdan birer örnek sunma gereğini duyuyorum.

«Söyle türküler yadigârı kardeş
Söyle ağrılar yadigârı kardeşi
Neden alın terleri
Nimetler, haklar haram oldu sana»
Enver GÖKÇE

«maviyi çağıran kim, kimdir çağıran maviyi
asıl mavi kimi çağırıyor, asıl onun adı ne»
Turgut UYAR

Gene yanlış olan bir anlayış; sanat ve edebiyattan çok kısa vadeli ajitatif görevler beklemektir. Bundan türeyen bir tavır da, sanat ve edebiyatın böyle bir görevi yerine getirmekte yetersiz kaldığını görüp, sanat ve edebiyatın işe yaramaz bir şey oldukları sonucuna varmaktır. Bu tavır, Türkiye'de yaygın olmakla beraber, sanat ve edebiyatın geniş halk yığınlarıyla canlı ilişkiler kurmasında, yıkılması mutlaka gereken bir ayak bağıdır. Çünkü Marksist sanat, bu gibi kısa vadeli sorunlar için bir «eylem çağrısı» olmaktan çok, teori gibi uzun vadeli ve bilinç vericisidir.

2 — Sanat ve edebiyatı, belirttimiz şekilde etkin bir araç haline getirmek için her şeyden önce, sanatçının kitleleri çok iyi bilmesi, onunla göbek bağı kurması, onu kime karşı yüreklendirdiğini ve neden yüreklendirdiğini çok iyi bilmesi gerekir.

Toplumsal bir değişme içerisinde olduğumuza göre, sanat ve edebiyatı da yeniden bir kalıba dökmek gerekli, hatta zorunludur. Öyle ki, sanat ve edebiyat oluşmakta olan yeni dünyayı dile getirebilsin ve onun gerçekleştirilmesinin bir parçası olabilsin. İşte o zaman sanat ve edebiyatımızın, geçmişten yakasını kurtardığını, geçmişi tutup sürüyerek şimdiye getirdiğini ve geleceğin gerçekleştirilmesini zorladığını söyleyebiliriz. Yine ancak o zaman sanat ve edebiyatın, kitlelere yön veren ve onları egemen sınıflara karşı yüreklendiren etkili bir araç haline getirildiğini söyleyebiliriz. **(Devamı 30. Sayfada)**

ILYAS ÇIVGAN

ÖLENLER SEVDİKLERİ İÇİN ÖLDÜLER

Kırçıçeğini,
balarısını,
arzulu — aşiret şarkılarını unutmadım ama
bu kenti
ve sokak aralarını kuşatan
çocuk seslerini de unutmadım.
Garip bir sızı halinde yüreğimi ağrıtan sevgilim;
seni de... seni de unutmadım.
Hüzünle eğiliyorum.
Sessizce kenti dinliyorsun.
Dağlara bakıyorum.
Dağlarda yapışıp kalmış çimenlerin
kıvrılarak bir tepeciğin etrafından,
bukülüşüne.

Duşunuyorum
onu
küçücükten
sevdiğimi.
Ellerim alışkın değildi
ellerini tutmaya.
Gözlerim alışkın değildi
gozlerine bakmaya.
Yüzüne el sürmeyi bilemezdim.
Bir topacık konçayken ne kadar mağrurdu
sevgilim...
Ve neler anlatırdı bana yaşadığı günler hakkında.
Ah benim on dokuz yaşım, belâlı başım.
İlişip o kıyı kahvesine
dertli plaklar dinleyişim
neler düşündürür şimdi bana
üstelik
bir kar filizi parlayıp dururken gözucumda?

Artık, yakılacak mektupların çoğalması
günden güne acı veriyor bana.
Kendime tanıdık yüzler arıyorum.
Anımsıyorum kardeşim
kalbimi saran acıyla seni.

Ağaçlara incecik yağmurlar duşüyor.
Toprağa
kalbinden doğru filizlenen bir yeşerti.
Komşunun kızı bakıyor pencereden
eledip çağırıyor seni.
Gözleri mahmur, dudaklarında arzu:
—Sevgilim bekletme beni.
Sevgilim, dindirebilir miyiz içimizdeki nefreti?
Yerde
körpecik bir ceylan yavrusu.
Kan davası bu. Ölüm.
Tel örgü —kan fırtınası— dinamit.
Dalda olgun meyvalar.
Endişe değil.
Istırap değil.
Sevdadır bir yüzü. Yanık olur.

Ölenler
sevdikleri için öldüler.
Zaten böyle bir kayguları da yoktu—
onların.
Kurt yavrusu çünki — biliyordular
mekân tutmaz.
Kurtun yavrusu kurt olur.
Asmalarda üzümler önce renkler kuşanır
kendine.
Derin derin solur toprak.
Yapraklarda yürüyen özsu
gizlice damarlara sokulur.
Sazlar ve ılgınlar
söğüt ağaçları ve bütün ağaçlar
sallanır rüzgârda sallanır rüzgârda.
Geceler
damar damar yarılır.
Sıtma olur Çukurova'da.
Zehirli sıtmalar olur — yandım anam oyy...
Mapusanede zincir sesleri
kahreden haykırışlar...
fabrikada kan...
delikanlı ömrümüz
bilir bunları.

Ölenler
sevdikleri için
öldüler.

ADNAN YÜCEL

(Baştarafı 28. Sayfada)

gazete fotoğrafçısı poz poz resim çekti.

Sanat ve edebiyatta yığınlara dayanmanın gereğini önceden belirtmiştik. Ancak, «halk ne yaparsa halk olduğu için güzel yapar» diyerek, halkı kendi gerçeklerinden uzaklaştırmamak gerekir. Bu konuda büyük ozanımız Nazım HİKMET düşüyor içime.

«Onlar ki toprakta karınca
suda balık,
havada kuş kadar çoktular;
korkak,
cesur,
cahil,
hakim
ve çocuktular
ve kahreden
yaratan ki onlardır.»

Görüldüğü gibi Nazım, halkı «halk» olduğu için yücelterek değil, olduğu gibi gerçek yönleriyle sunmuştur. Aksi taktirde halk, kendi yaptıklarını hep güzel olarak görüp, aynı hatalarını yinelemekte devam eder.

Asıl sorun, genel olarak sanat ve edebiyatın kitlelere ne vereceği ve hangi yöntemle bir şey vereceği sorunudur. Bunu, sanatla sanatın alıcısı arasında bir ilişki olarak görmek mümkün, hatta gereklidir. Marksist sanata göre; sanatçı, kendi yapıtının okuyucusu haline gelirken, okuyucu, yapıtta verilen sorunların sanatçısı haline getirilmelidir. Ama tabiî bu yapıtın içinde değil, dışarda, hayatın içinde. Yani yığınlar, kendisine sunulan bir sanat yapıtında, kendi sorunlarını ve o sorunların çözüm yollarını bulabilmelidir. Ancak bu şekilde bir yol izlendiği zaman sanat ve edebiyat, kitlelere yön veren ve onları egemen sınıflara karşı yüreklendiren etkili bir araç haline gelebilir.

KADINLARIMIZDAN SAFİYE

(Baştarafı 19. Sayfada)

Safiye'nin duruşma salonunda dizleri titredi ilkten. Ama korkudan değildi. Hoş korkulacak bir şey vardı. Kocası sabaha karşı kapıya dayanmış, içeri girmek istemişti. Açmamışlardı kapıyı. O zaman, kocası, duruşma salonunda alnından vuracağını ilân etmişti bağıra bağıra. Ama komşular uyanıp, ne oluyor diye pencerelerini açınca kaçmıştı. Bir daha uyku tutmadı. Düşündü hep. Düşündü ve onun halkın önünde hiç bir şey yapamayacağına karar verdi. Alnını dik tutuyordu salonda. Dizlerinin titremesi ise mahkemeye ömründe ilk defa çıktığındandı.

Davacı yerinde, dizleri titrese de dimdik duruyordu.

———oOo———

DÜNYA ŞARTLARI DEĞİŞİYOR

(Baştarafı 11. Sayfada)

KAÇIRMAK HİÇ BİR ZAMAN DEVRİMCİ BİR TUTUM OLAMAZ. GERÇEK MARKSİST-LENİNİSTLER GEBEREN, CAN ÇEKİŞEN AMERİKAN EMPERYALİZMİNİ TARİHİN KARANLIKLARINA GÖMMEK İÇİN BÜTÜN GÜÇLERİYLE VE İMKÂNLARIYLA ÇALIŞIRLAR. Devrimci tavırları ise emperyalizmin her türlüsüne karşı, üçüncü dünyanın saflarında, üçüncü dünyanın devrimci ve ulusal güçlerinin saflarında yer almalarını gerektirir. İşbirlikçi yönetici sınıfların değil...

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLAR

- DİN ÜZERİNE . . . . LENİN
- ÖRGÜTLENME MESELESİ . . . . MARX - ENGELS
- PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ÜZERİNE . . . . MARX - ENGELS VE LENİN
- DÜNYA İŞÇİ SINIFINA TARİHÎ DERSLER . . . . Kızıl Yıldız ve Halkın Günlüğü Yazı Kurulu
- MÜCADELE VE ZAFER BAYRAĞI . . . . RAMİZ ALİA (Tiran Konuşması)
- SEVDAMIN SAVAŞI . . . . Adsız Ozan Avşaroğlu
- YARINSIZ SAYFALARI YIRTIYORUM . . . . . . İhsan Topçu

Direniş ı stası

Yılmaz Güney'in nemli zindanlardan kurtulup aramıza katılması için sesimizi yükseltelim.

Direniş okuyucusu kardeşlerim hepinize en derin sevgilerimle merhaba!

Kardeşlerim, bir devrimci ve emekçi ozan olarak sizlere sesleniyorum! Her geçen gün yurdumuzda bir devrimci öğrenci, işçi, emekçi öldürülüyor. Öğretmenler, öğrenciler tutuklanıyor ve hunharca kurşunlanıyorlar. Bütün bunlara orantılı olarak gelişen olaylar süreci içinde bir buçuk yıldan beri tutuklu bulunan, biz devrimcilerden ve emekçilerden koparılmaya çalışılan bir sosyalist sanatçı var zındanlarda, hepimizin yakından tanıdığı YILMAZ GÜNEY.

Yılmaz Güney'in başka sebeplerden tutuklandığı ve tutukluluk sebepleri adli tıp raporlarınca da tamamen kaldırılan bu devrimci kardeşimizin tutukluluğu bir işçi toplantısına gönderdiği mesajdan dolayı devam etmektedir. O sağ cepheciler ne yaparlarsa yapsınlar, emekçi ve devrimci kardeşlerimizi ne kadar zındanlarda tutarlarsa tutsunlar, halkımızın mücadele ve örgütlenmesini önleyemeyeceklerdir. Biz emekçileri hiç bir zaman susturamayacaklardır.

Tüm sosyalist ve yurtsever kardeşlerime sesleniyorum: Yılmaz Güney'in nemli zındanlardan kurtulup aramıza katılması için demokratik yollardan sesimizi yükseltelim.

BAHATTİN ALBAYRAK

Derginiz ülkemize ışık tutacaktır.

Ülkemize gerçekten ışık tutacak bir dergi çıkarıyorsunuz. Emekçi halkımız, bu dergiye ve onun savunduğu gerçek devrimci sanat ve politika davasına sahip çıkacaktır. Kuşkunuz olmasın.

Size 12 Mart dönemi işkencelerinde ve sonrasında yazdığım şiirlerin bazılarını gönderiyorum. 12 Mart işkenceleri nedeni ile sağ kolumdan üç parmağım tutuldu. Sigorta hastanelerince sakat sayıldım. Ancak bizi hiç bir baskı yıldıramadı, yıldıramayacaktır.

CEMAL AKIN
Belediye - İş Sendikası
Genel Başkanı

BİRAZ DAHA

Duvarları yıkıyoruz
Aydınlığa çıkıyoruz
Yumrukları sıkıyoruz
Biraz daha, biraz daha

Toplanıp birleşiyoruz
Orman gibi gürleşiyoruz
Engelleri geçiyoruz
Biraz daha, biraz daha

Hakkımızı istiyoruz
Bağımsızlık diyoruz
Albayrağı çekiyoruz
Biraz daha, biraz daha

Mutluluğa yürüyoruz
Bizler doğru söylüyoruz
Zafer bizim, biliyoruz
Biraz daha, biraz daha

CEMAL AKIN

DOSTLAR,

Haklı mücadelemizde güçlü derginizle bize katkılarınız büyük olacak. Yurtsever tüm yazarlarımıza ve arkadaşlarımıza içten selâmlar.

Horlanan, yolu - suyu, ışığı olmayan Hacıkadın - Gecekondu sakinleri adına

DOĞANAY DEMİREL

Direnişiniz direnişimizdir

Gerici düşüncelerle emperyalist kültüre karşı savaşı benimsemiş olan derginizin devrimci kültür ve sanat alanında başarıya ulaşması dileğiyle satırlarıma başlamak istiyorum. Böyle bir «direnişin» verilmesini bekleyen nice devrimcilerin sizlerin yanında yer alacağı kuşkusuz bir gerçektir. Hele «güz melânkoliği»ni anlatan ürünleriyle saltanatların ayakta tutmaya çalşan burjuva sosyalistlerinin ortalığı kapladığı bir dönemde... Bekir Yıldız «TÖB-DER» salonunda yaptığı bir konuşmasında şöyle diyordu:

«...Köşebaşlarını tutmuş halkın eleştirmenler, yazarlar, aydınlar gerek basın, gerek radyo ve televizyon aracılığıyla halkımızın kurtuluşunu engellemekte. Dün Sabahattin Ali'yi öldürenlerin yanıbaşında saf tutanlar, bugün toplumcu edebiyatın etkinliğini kırmaya çalışmaktadırlar....»

Memleketimizde genç kalemlere pek imkân tanınmaz. Çünkü onlar içinde yaşadıkları bir olgunun duyarlılığını taşırlar. Ürünlerini, lüks salonlarında entellektüel görünme psikozuna düşmüş insanlar için değil meydanların, sokakların ezilen halkı için yazarlar. Hayalin değil gerçeğin, geçmişin değil geleceğin dünyasını anlattıkları için sindirilmeye uğraşılırlar. Fakat şu bir gerçektir ki insanlar hak için, özgürlük için daima direneceklerdir; fabrikalarda, okullarda, köylerde, meydanlarda...

DİRENİŞİNİZ DİRENİŞİMİZDİR..

Günler kara, günler sancılı
Doğur umut gecelerini;
Emeğin namusu adına
Haydi kır zincirlerini...

EREN UYUMAZ

Özgürlük için
Direniş
AYLIK DEVRİMCİ SANAT VE POLİTİKA DERGİSİ



